

”NATO-OPTIO ON ILLUUSIO”

**Suomen 2000-luvun presidenttien Nato-retoriikkaa uuden retoriikan
näkökulmasta**

Olli Oivanen
Pro gradu-tutkielma

Valtio-oppi

Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos

Jyväskylän yliopisto
Syksy 2014

”Nato-optio on illuusio” – Suomen 2000-luvun presidenttien Nato-retoriikkaa uuden retoriikan näkökulmasta

Tekijä: Olli Oivanen
 Oppiaine/maisteriohjelma: Valtio-oppi
 Pro gradu-tutkielma
 Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos
 Jyväskylän yliopisto
 Ohjaaja: Marja Keränen
 Syksy 2014
 Sivumäärä: 65

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on tutkia Suomessa 2000-luvulla toimineiden presidenttien käyttämiä argumentointitekniikoita sekä retorisia keinoja Suomessa käytyyn Nato-keskusteluun. Tällä tarkastelujaksolla Suomessa ovat toimineet presidentteinä Martti Ahtisaari, Tarja Halonen sekä tällä hetkellä virassa oleva Sauli Niinistö. Jokainen heistä on toiminut presidenttinä hieman erilaisen maailmantilanteen vallitessa, mikä on luonnollisesti vaikuttanut myös kulloinkin käytettyyn retoriikkaan. Tutkimuksessa otetaan tulkinnallinen lähestymistapa jolla pyritään tavoittamaan presidenttien käyttämästä retoriikasta Nato-kontekstiin liittyvät aspektit.

Tutkimukseni teoreettis-metodologinen rakenne pohjautuu Chaim Perelmanin argumentaatioteoriaan sekä Kenneth Burken näkemyksiin retoriikasta. Tarkemmin sanottuna kiinnitän erityistä huomiota lähdemateriaalistani esiin nousevaan retoriikkaan, jota sitten tarkastelen Burken kehittämän dramatisetisen pentadin sekä identifikaatioon perustuvan teorian avulla. Perelmanin osalta keskityn erityisesti argumenttien rakenteen avaamiseen ja analysoimiseen. Lisäksi nostan lähdemateriaalistani esiin presidenttien Nato-kontekstissa käyttämät metaforat, joita tulkitsen tarkemmin Riikka Kuusiston näkemysten pohjalta. Huomioin myös sen miten retoriikka välineenä muuttuu tarkastelujaksolla ja miten se näyttäytyy aina voimassa olevaan turvallisuus- ja puolustuspoliittiseen selontekoon..

Aineistona on presidenttien 1994–2014-aikavälillä pitämät puheet sekä lehdistölle annetut kannanotot. Presidenttien omat viralliset kotisivut sekä verrattain laaja uutisointi Suomen johtavissa sanomalehdissä ovat toimineet hyvinä lähteinä. Tutkimuksessa hyödynnetään myös presidenttien virkauran jälkeen syntynyttä lähdemateriaalia, koska se tarjoaa mahdollisuuden tarkastella heidän retoriikkansa myös hieman vapaammassa kontekstissa.

Aineistoanalyysi toi esiin sen, että presidentillä on halutessaan retorista liikkumavaraa suhteessa turvallisuus- ja puolustuspoliittiseen selontekoon vaikka se onkin Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan virallinen linjaus. Jokaisen presidentin argumentaatio tekniikoista ja retoristen välineiden käytöstä ilmeni väistämättä myös heidän henkilökohtainen suhtautuminen Suomen mahdolliseen Nato-jäsenyyteen ja siihen kytkeytyviin mahdollisiin muutoksiin. Tutkimustulokset osoittivat myös sen miten presidentillä on mahdollisuus vaikuttaa kuulijoihinsa monipuolisilla retorisilla välineillä sekä hyvin erilaisissa konteksteissa.

Avainsanat: argumentaatio, retoriikka, presidentti, metafora, identifikaatio

SISÄLLYSLUETTELO

1	JOHDANTO.....	4
1.1	Tutkimuksen ja Nato-keskustelun taustaa.....	4
1.2	Tutkimusmetodi, tutkimuskysymys ja tutkimusaineisto.....	7
1.3	Poliittisuus.....	10
1.4	Aikaisempi tutkimus.....	11
2	TEOREETTINEN VIITEKEHYS.....	12
2.1	Uusi retoriikka.....	12
2.2	Chaim Perelmanin argumentaatioteoria.....	12
2.2.1	Assosiatiiviset argumentaatiotekniikat.....	15
2.2.2	Dissosiatiivinen argumentointi.....	19
2.3	Kenneth Burken näkökulma retoriikkaan.....	20
2.3.1	Pentad ja dramatismin elementit.....	21
2.3.2	Identifikaatio ja erottautuminen.....	22
2.4	Metaforat retorisenä keinona.....	24
3	NATO-RETORIIKAN ANALYYSI.....	26
3.1	Presidenttien retoriset ja argumentatiiviset keinot.....	26
3.2	Presidentti Ahtisaari.....	27
3.2.1	Ahtisaari perelmanilaisittain.....	27
3.2.2	Ahtisaari burkelaisittain.....	32
3.2.3	Ahtisaari kuusistolaisittain.....	36
3.3	Presidentti Halonen.....	37
3.3.1	Halonen perelmanilaisittain.....	37
3.3.2	Halonen burkelaisittain.....	40
3.3.3	Halonen kuusistolaisittain.....	41
3.4	Tasavallan presidentti Niinistö.....	42
3.4.1	Niinistö perelmanilaisittain.....	42
3.4.2	Niinistö burkelaisittain.....	43
3.4.3	Niinistö kuusistolaisittain.....	44
4	ANALYYSIN TASOJEN YHDISTÄMINEN.....	47
5	POHDINTA.....	61
6	LÄHTEET.....	63

1 Johdanto

1.1 Tutkimuksen ja Nato-keskustelun taustaa

Suomen mahdollinen Nato-jäsenyys on ollut jo melko pitkään aktiivisen keskustelun kohteena. Oikeastaan Neuvostoliiton pirstaloituminen useiksi uusiksi valtioiksi 1990-luvun alussa avasi mahdollisuuden avoimempaan Nato-keskusteluun täällä meillä Suomessaakin. Myös lukuisten Euroopan unionin jäsenmaiden liittyminen osaksi Natoa on tehnyt keskustelusta vielä entistä kiinnostavampaa meidän suomalaistenkin näkökulmasta.

Kivisen mukaan Suomessa 2000-luvulla käytyä Nato-keskustelua on pidetty tunteisiin perustuvana sekä historiallisella painolastilla kuormitettuna. Suomen käymät sodat sekä kylmän sodan aikakausi vaikuttavat taustalla vielä hyvinkin vahvasti.(Kivinen 2007, 9) Erilaisten mielipiteiden taustalla vaikuttavat hyvin paljon erilaiset omaksutut asenteet ja ennakkoluulot, jotka kieltämättä tekevät keskustelusta hyvin napakkaa ja värikästä.

Erytisesti 2000-luvulla käytyjen presidentin vaalien alla on Nato-keskustelu kiihtynyt huomattavan paljon. Ympäriämme tapahtuneet konfliktit ovat myös aktivoineet sitä aina säännöllisin väliajoin. Keskustelua ovat käyneet niin poliitikot, media kuin kansalaisetkin. Itseäni on jo pitkään kiinnostanut erityisesti Nato-keskustelussa käytetty retoriikka ja sen sisältämä argumentaatio. Pohdin pitkään, mikä olisi itselleni kaikkein luontevin ja samalla hedelmällisin näkökulma tarkastella tätä keskustelua. Lopulta tulin siihen tulokseen, että Suomen presidenttien käyttämä retoriikka ja siihen liittyvä argumentaatio palvelisivat kaikkein parhaiten, jo presidenttien arvovaltaisen asemansakin puolesta. Luonnollisesti myös median kiinnostus presidenttien lausuntoja kohtaan sekä presidenttien valitseminen suoralla kansanvaalilla tuovat oman painoarvonsa heidän retoriikalleen.

Vaikka presidentin valtaoikeuksia on vuosien saatossa kavennettu, presidentillä on vielä runsaasti arvovaltaa erityisesti puolustuspolitiikkaan liittyvissä kysymyksissä. Lisäksi on hyvä tiedostaa se, että virassa ollessaan presidentti on ensisijaisesti juuri ulkopolitiikan johtaja. Tässä asemassa pidetyt puheet ovat ulkopolitiikan tekemistä tavalla tai toi-

sella. En tarkoita sitä, että presidentti tekisi itse kaikki retoriset valintansa vaikkapa Nato-keskusteluun, vaan linjauksiin liittyy aina muitakin tahoja sekä rajallisesti liikkumavaraa. Muilla tahoilla tarkoitan valtioneuvostoa, puolustusvaliokuntaa sekä eduskuntaa jotka vastaavat kukin omalta osaltaan turvallisuus- ja puolustuspolitiikan linjauksista. Kuitenkin valtionpäämiehen esiintymiseen ja retoriikkaan liitetään aina tietynlaista symboliikkaa ja vaikutusvaltaa. (Kuusisto 1998, 11). Myös meillä Suomessa kuunnellaan presidenttiä tarkasti ja usein hänen linjauksensa voi vaikuttaa vahvasti myös kansalaisten mielipiteisiin.

2000-luvulla Nato-keskustelun painopisteet ovat vaihdelleet aina ympärillämme tapahtuneista kriiseistä ja konflikteista riippuen. Jokainen 2000-luvun presidenteistä on joutunut toimimaan toisistaan eroavissa poliittisissa olosuhteissa. Tämän seurauksena jokainen presidentti on jättänyt taakseen tietynlaisen jäljen, sekä varmasti myös kannattajakunnan liittyen näkemyksiinsä. Yleisesti voitaisiin todeta, että Ahtisaaren kaudella Suomi astui lähemmäksi Eurooppaa liittyessään Euroopan unionin jäseneksi, kun taas Halonen joutui kamppailemaan syyskuun 11. päivän tapahtumien seurauksena syntyneen uuden maailmajärjestyksen ja sotilasoperaatioiden seurauksien kanssa. Kuluva vuosi 2014 on puolestaan tuonut mukanaan konfliktin Ukrainassa.

Tämä konflikti on nostanut Nato-kysymyksen meillä Suomessa kokonaan uudelle tasolle, mikä on taas tuonut virassa olevalle tasavallan presidentti Sauli Niinistölle kokonaan uudenlaisia haasteita. Varmasti voidaankin todeta, että jokainen presidentti tuo mukanaan aina omanlaisensa näkökulman maailmantilanteeseen, joka luonnollisesti vain rikastuttaa tutkimustani, monella eri tapaa. Toki on hyvä muistaa, että kohdeyleisö ja esiintymisfoorumi vaikuttavat paljon siihen retoriikkaan ja argumentaatioon mitä kulloinkin käytetään.

Tämä kaikki kuitenkin tiivistyy siihen, että uskon presidentillä olevan paljon myös poliittista vaikutusvaltaa puhuttaessa Suomen mahdollisesta Nato-jäsenyydestä joko puolesta tai vastaan. Retoriikka toimii ainoastaan politiikan välineenä, joko sitten Nato-jäsenyyden puolesta, vastaan tai jotain siltä väliltä.

Lisäksi näkemykseni mukaan on tärkeää ottaa huomioon turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko ja suhteuttaa aina virassa olevan presidentin retoriikka sen sisältöön. Tämä auttaa ymmärtämään presidenttien käyttämän argumentaation ja retoriikan rajoitukset sekä mahdollisen liikkumavaran. Turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko on kuitenkin tärkein asiakirja jonka puolustusministeriö ja ulkoasianministeriö laativat ohjaamaan Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa.

Tutkimukseni on jaettu viiteen kappaleeseen. Tässä ensimmäisessä kappaleessa tuon esille tutkimukseni metodologisia näkökulmia jotka pohjautuvat Chaim Perelmanin sekä Kenneth Burken teorioihin. Perelman tarjoaa välineet argumenttien sisältyvän suostuttelun ja vakuuttamisen tarkasteluun. Burke puolestaan tuo esiin hieman laajemman ja ei-niin-räätälöidyn mallin retoriikan tarkasteluun vaikuttamisena ja suostuttelemisen välineenä. Perelmanin ja Burken on tarkoitus täydentää toinen toistaa liittyen tutkimukseeni. Lisäksi kappaleessa yksi esittelen tutkimuskysymykseni sekä tutkimusaineistoni. Kerron myös hieman aihepiiriini aiemmin kohdistuneesta tutkimuksesta, sekä avaan hieman tutkimusnäkökulmani poliittista ulottuvuutta.

Toisessa kappaleessa esittelen käyttämäni Chaim Perelmanin ja Kenneth Burken teorit, joita sitten hyödyntämään myöhemmin tutkimusmateriaalin analysoimisessa. Lisäksi käyn läpi myös metaforan omana alaotsikkonaan, koska se liittyy niin oleellisesti presidenttien retorisiin tehokeinoihin. Erityisesti tässä metafora osiossa tulen hyödyntämään Riika Kuusiston näkemyksiä, koska ne liittyvät oleellisesti tutkimusaiheeseeni. Kappale kolme koostuu analyysiosuudesta.

Kappaleessa neljä käyn läpi analyttisesti tutkimuksessani saadut tulokset sekä vertaan presidenttien käyttämiä argumentteja ja retorisia keinoja toisiinsa. Lisäksi nostan analyysiin mukaan myös turvallisuus- ja puolustuspoliittiset selonteot, jotta voin tarkastella niitä suhteessa presidenttien käyttämään retoriikkaan. Kappaleessa viisi pohdin sitä miten hedelmällinen tämä tutkimus oli minulle itselleni sekä pyrin myös pohtimaan hieman sitä, millaisena presidenttiemme käyttämä retoriikka näyttyy laajemmin.

1.2 Tutkimusmetodi, tutkimuskysymys ja tutkimusaineisto

Tutkimukseni lähtökohtana on retorinen analyysi joka keskittyy analysoimaan Suomen 2000-luvun presidenttien käyttämään argumentaatiota ja retoriikalla vaikuttamista Nato-keskustelussa. Presidenttien retoriikassa ilmenevän argumentaation tarkastelussa käytän apuna Chaim Perelmanin näkemystä siitä mitä retoriikkaan ja itse argumentaatioon kuuluu. Käytän Perelmanin teorian rinnalla toista uuden retoriikan kehittäjää Burkea. Syy tähän on se, että haluan nostaa Perelmanin rinnalle toisen erilaisen näkökulman liittyen retoriikalla vaikuttamiseen. Burke näkee retoriikalla vaikuttamisen Perelmania hieman laaja-alaisemmin, joten uskoakseni Perelmanin systemaattinen lähestymistapa ja Burken vähemmän systemaattinen lähestymistapa muodostavat yhdessä kattavan kombinaation tutkimusmateriaalini tarkasteluun. On hyvin mielenkiintoista nähdä, mitä presidenttien retoriikasta on löydettävissä perelmanilaisittain ja taas toisaalta burkelaisittain. Voiko samasta aineistonpalasesta avautua eri näkökulmasta katsottuna kokonaan uusia ulottuvuuksia?

Tiedostan sen, että varsinkin Burkelta löytyy hyvin monenlaisia teorioita ja siksi rajaan tarkastelunäkökulman hyvin tarkkaan. Tarkastelen materiaaliani Perelmanin *Retoriikan valtakunta-kirjassa* (1996) esittämien näkemysten pohjalta. Tarkemmin sanottuna keskityn dissosiativisten, sekä assosiativisten argumentaatiotekniikoiden käytön tarkasteluun.

Burken teorioista käytän *Rhetoric Of Motives-teoksessa* (1950) esitettyä identifikaatioon ja erottautumiseen perustuvaa teoriaa sekä *Grammar of Motives-teoksessa* (1945) esiteltyä dramatisistista pentadia. Käytännössä pyrin siis soveltamaan identifikaatio käsitettä siihen miten presidentit pyrkivät rakentamaan mahdollisimman laajaa hyväksyntää omille Nato-argumenteilleen. Tähän liittyy oleellisesti myös se, miten Nato identifioidaan? Tai miten se identifioidaan vaikkapa suhteessa Suomeen ja Venäjään? Tai vaihtoehtoisesti miten ja mistä pyritään erottautumaan? Myös toinen Burken metodeista eli niin sanottu pentad, on käyttökelpoinen liittyen presidentin retoriikan tarkasteluun dramatismin elementtien kautta (act, scene, agent, purpose, agency). Minkälaisen maailmanpoliittisen scenen kukin presidentti on kyennyt luomaan retoriikallaan, tai mitä

mahdollisia toimija tai tekoja tämä scene-act suhde edellyttää? Onko tämän osalta sitten havaittavissa muutoksi tarkastelujaksoni edetessä ja eri presidenttien välillä?

Puhuttaessa tutkimusmetodista on syytä nostaa esiin myös Riikka Kuusiston tutkimustyö sekä hänen kirjoittamansa teos *Oikeutettu sota ja julma teurastus (1998)*, jotka tarjoavat näkökulmia erityisesti metaforien osalta, Burken ja Perelmanin teorioiden tueksi.

Tutkimuskohteinani ovat Suomessa 2000-luvulla toimineet presidentit. Tähän joukkoon kuuluvat vuonna 2000 presidentin tehtävät Tarja Haloselle luovuttanut Martti Ahtisaari sekä nykyinen virassa oleva tasavallan presidentti Sauli Niinistö. Otan kuitenkin varsinaisella tarkastelujaksolla huomioon vuodet 1994–2014, koska näin tutkimusmateriaalia saadaan tasapainoisemmin suhteessa presidenttien virkavuosiin. Vaikka tarkastelujakso 1994–2014 painottuukin virkavuosien osalta vahvasti presidentti Ahtisaareen ja Haloseen, niin silti tasavallan presidentti Niinistön rooli on ollut Nato-keskustelun aktivoijana viimeisen 3 vuoden aikana huomattava. Otan tarkasteluun myös presidenttien pitämät puheet myös virka-kauden jälkeen, koska käsitykseni mukaan ne tuovat mukanaan tutkimuksellisesti ajateltuna monipuolisuutta sekä myös mahdollisuuden havaita sen, että onko retoriikka ja sen sisältämä argumentaatio muuttunut huomattavasti verrattuna virkakaudella tapahtuneeseen retoriikkaan. Huomionarvoista on myös, että vaikka presidentti ei enää olisikaan virassa, niin silti hänen näkemyksillään ja argumentaatiolla on edelleen vahvaa poliittista painoarvoa.

Tutkimukseeni kontekstiin liittyy vahvasti myös vuosina 1994–2014 annetut turvallisuus- ja puolustuspoliittiset selonteot, joiden sisältöä vertaan suhteessa presidenttien käyttämään retorisiin keinoihin heidän virkaurallaan sekä jos mahdollista sen jälkeen.

Tutkimuskysymykseni kulminoituu seuraavalla tavalla:

- 1) Millaisia retorisia välineitä Suomen presidentit ovat käyttäneet Nato-keskustelussa aikavälillä 1994–2014?**
- 2) Miten presidenttien käyttämät retoriset välineet ovat muuttuneet aikavälillä 1994–2014 ja miltä ne näyttävät suhteessa turvallisuus- ja puolustuspoliittiseen selonteon sisältöön?**

Tutkimusaineistostani muodostuu presidenttien viralliset puheista sekä haastatteluista, jotka liittyvät Nato-kontekstiin vuosina 1994–2014. Otan mukaan myös presidenttien virka-kauden ulkopuolella pitämät puheet ja haastattelut. Tarkastelujakso on aineiston keruun kannalta hyvin hedelmällinen koska niin presidenttien puheet kuin suurin osa haastatteluistakin on saatavissa sähköisessä formaatissa. Myös erilaiset kehittyneet hakukoneet mahdollistavat hyvinkin eksaktin seulonnan laajasti uutisvirrasta. Kaikilla 2000-luvun presidentteinä toimineilla on myös omat internet-sivut jonne on koottu kaikki viralliset puheet ja haastattelut. Lisäksi tasavallan presidentti Sauli Niinistön käynnistämä vuotuinen tapahtuma ”Kultaranta-keskustelut” on mahdollistanut laadukkaan materiaalin keräämisen juuri tätä tutkimuskysymystä varten. Mielenkiintoisena lisänä voitaneen mainita myös presidentti Ahtisaaren ja presidentti Halosen urasta ilmestyneet teokset, joissa heillä on ollut mahdollista ottaa kantaa hieman epävirallisemmassa formaatissa myös Nato-kysymykseen.

Haluan vielä täsmentää, että vaikka mukana on lehdistä ja haastatteluista seulottua materiaalia, keskityn ainoastaan presidenttien puheiden selkeisiin lainauksiin. Lisäksi aivan kaikkia puheita ei ole saatavissa painetussa tai sähköisessä muodossa ja siksi lehdistön tekemät uutisoinnin tarjoavat eräänlaisen lisälähteen. Olen siis käynyt hyvinkin tarkasti läpi vuosina 1994–2014 Nato-kontekstissa käytyä keskustelua ja käyttänyt tämän tutkimusmateriaalini löytämiseen valtavasti aikaa. Kuitenkin jossain vaiheessa pitää osata myös lopettaa tutkimusaineiston kerääminen ja itse olen lopettanut sen 31.8.2014 Ukrainan kriisin ollessa muodostumassa pitkäaikaiseksi jäätyneeksi konfliktiksi. Lisäksi tutkimusmateriaalina ovat toimineet 1995–2014 väliset valtioneuvoston turvallisuus ja puolustuspoliittiset selonteot, jotka ovat saatavissa valtioneuvoston kanslian internet-sivulta.

Tällä aikarajauksella pystyn tarkastelemaan presidenttien retorisia välineitä sekä niiden muuttumista tarkastelujaksolla, sekä vertaamaan niitä aina voimassa olevaan turvallisuus- ja puolustuspoliittiseen selonteon sisältöön.

Tutkimusaineistoni koostuu siis seuraavista materiaaleista:

- 1) Presidenttien viralliset haastattelut ja puheet virkakaudella, jotka löytyvät heidän virkauran aikaisilta internet-sivuilta.**

- 2) **Presidenttien virkakauden ulkopuoliset puheet ja haastattelut, jotka ovat ilmestyneet virallisissa sanomalehdissä tai löytyvät tallennettuina heidän virkauransa jälkeisiltä internet-sivuilta.**
- 3) **Presidenttien virkauran jälkeiset viralliset elämäkerrat sekä yliopistoissa taltioidut luennot.**
- 4) **Puolustusministeriön- ja ulkoasianministeriön tuottamat turvallisuus- ja puolustuspoliittiset selonteot vuosilta 1995-2014.**

1.3 Poliittisuus

Voidaan todeta, että retoriikka on yksi tärkeimmistä politiikan tekemisen työkaluista. Siksi onkin oleellista retoriikkaa tarkasteltaessa, että ymmärretään myös siihen liittyvä poliittinen aspekti. Tämän vuoksi lienee hyvä hieman avata itse politiikan käsitettä koska, se liittyy niin oleellisesti tutkimuskysymykseeni.

Itse koen Kari Palosen (1988) tulkinnan politiikan aspektiluontoisuudesta kuvaavan ehkä kaikkein parhaiten politiikan ilmenemistä lähes kaikkialla. Myös puhuttaessa presidenttien käyttämästä retoriikasta ei liene syytä pohtia sitä onko jokin lause toista poliittisempi, vaan pikemminkin pyrkii havaitsemaan se tulokulma missä poliittinen aspekti tulee ikään kuin esiin. (Palonen 1988, 19.)

Puhuttaessa poliittisuudesta haluan nostaa esiin vuosien 1994–2014 aikavälillä vaikuttaneet turvallisuus- ja puolustuspoliittiset selonteot, koska ne toimivat myös presidenteille virallisena viitekehyksenä. Valtioneuvoston selonteko Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikasta on eduskunnan puolustusvaliokunnan käsittelemä ja eduskunnan hyväksymä dokumentti, joka ohjaa Suomen puolustusvoimien kehityssuuntaa. Itse selonteon laatiminen on puolustusministeriön ja ulkoasianministeriön vastuulla. Selonteot ovat kattavuudeltaan laajoja ja ne sisältävät myös siviilikriisinhallinan, jolloin esiin nousee myös turvallisuuspoliittinen ulottuvuus. Selonteko on siis perusta Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikalle sekä erityisesti sen ohjaamiselle maan etujen mukaisesti aina tilanteen vaatimalla tavalla. (Puolustusministeriö 2012, 9.)

Suomessa on tehty vuosina 1995–2014 kuusi erillistä puolustus- ja turvallisuuspoliittista selontekoa. Näissä selonteoissa ei oteta suoranaisesti kantaa Nato-jäsenyyden puolesta

tai vastaan. Selonteoissa on kuitenkin elementtejä, joiden voidaan katsoa antavan jonkinlaista liikkumavaraa suhteessa Nato-jäsenyyden tarpeellisuuden tai tarpeettomuuden perustelemiseen. Tätä liikkumavaraa ja tulkintaa voi myös presidentti hyödyntää käyttämässään retoriikassa ja argumentaatioissa, aina kulloinkin haluamallaan tavalla.

Aivan kuten Jarno Linnell toteaakin vuonna 2004 julkaistussa väitöskirjassaan, myös selontekojen laadintaan liittyy paljon poliittista tavoitteellisuutta ja näin lienee mahdollista muodostaa täysin objektiivisuuteen perustuvaa kuvaa Suomen puolustus- ja turvallisuuspoliittisesta asemoinnista. Linnell korostaakin sitä, miten usein erilaiset uhkat esitetään turvallisuus- ja puolustuspoliittisessa selonteossa hyvin yleismaailmallisina selkeärajausina kokonaisuuksina, jotta niiden pohjalta kyettäisiin muodostamaan poliittinen konsensus niin sisä- kuin ulkopoliittisellakin kehällä. (Linnell 2009, 396.) Näkemykseni mukaan Suomen turvallisuus- ja puolustuspoliittiset selonteot eivät välttämättä aina kerro aivan koko kuvaa vallitsevasta tilanteesta tai Suomen tavoitteista lähitulevaisuudessa.

1.4 Aikaisempi tutkimus

Tunnetuimpia presidenttien puheiden tarkastelunäkökulmia ovat Yhdysvaltojen presidenttien puheiden tulkinta erityisesti erilaisten konfliktien kontekstissa. Myös meillä Suomessa on tutkittu poliittista retoriikka ja ehkä kaikista lähimpänä omaa tutkimustani on Riikka Kuusiston lisensiaattityö *Oikeutettu sota ja julma teurastus?: kolmen läntisen suurvallan ulkopoliittisten johtajien sotaretoriikkaa Persianlahdella ja Bosniassa (1997)*. Kuusiston tutkimus tarjoaa paljon näkökulmia myös oman tutkimukseni tueksi monessakin mielessä

Suomessakin on tutkittu presidenttien puheita, mutta hyvin usein se on rajoittunut johonkin tiettyyn formaattiin kuten uudenvuodenpuheisiin tai valtiopäiväpuheisiin. Aina-kin Vesa Heikkinen ja Mikko Lounela ovat tutkineet pitkältä 1935–2006 aikaväliltä presidenttien uudenvuodenpuheita. Tämänkin vuoksi koen oman tutkimukseni tarpeellisenä ja tuoreena. Uskon, että presidenttien eri foorumeissa pitämät Natoon liittyvät puheet ansaitsevat osakseen kokonaan oman tarkastelunsa.

2 Teorettinen viitekehys

2.1 Uusi retoriikka

Useinhan poliitikkojenkin puheita pidetään Palosen ja Summan teoksen nimen mukaisesti ”Pelkkänä retoriikkana”, jolloin puhuttu sisältö näyttyy täysin merkityksettömänä. Kuitenkin erityisesti Kenneth Burken edustaman uuden retoriikan suuntauksen koko näkökulma perustuu siihen, miten ”pelkän” tekstin takaa on löydettävissä jotain paljon suurempaa ja merkityksellisempää. (Palonen & Summa 1998, 13–14.)

Uusi retoriikka lieneekin syytä nähdä Kakkuri-Knuutilan (2007, 234) sanoin analyysi työkaluna jonka avulla on mahdollista tarkastella minkä tahansa tekstin asiakokonaisuuksia sekä erotella sieltä tutkimuksen kannalta oleellisia elementtejä esiin. Uusi retoriikka kykenee erottamaan tarkasteltavasta tekstistä myös syvempiä arvoja, eikä pelkää argumentatiivisia elementtejä. Tässä yhteydessä uusi retoriikka korostaakin tekstin niin sanottua ilmiä. (Palonen & Summa 1998, 10.)

Palonen ja Summa korostavatkin sitä, miten retoriikkaa tulee tarkastella käytetyn kielen tason pohjalta. Retoriikka voi olla tasoltaan puheen tai argumentaation retoriikkaa tai kielikuviin perustuvaa. (Palonen & Summa 1998, 10.) Omassa tutkimuksessani yhdistyvät nuo kaikki edellä mainitut tasot tutkimukseni rajauksen puitteissa.

Oman tutkimukseni kannalta tärkeimmät uuden retoriikan kehittäjät ovat Chaim Perelman ja Kenneth Burke. Esittelen myöhemmissä luvuissa Perelmanin argumentaatio teorian sekä Burken dramatismiin ja identifikaatioon liittyvät näkemykset, jotka ovat oman tutkimukseni kannalta oleellisia. Lisäksi hyödynnän Riikka Kuusiston teorioita erityisesti liittyen luonto- ja painajaismetaforien tulkintaan.

2.2 Chaim Perelmanin argumentaatioteoria

Perelman näkee retoriikan keinona saada ihmiset toimimaan puhujan haluamalla tavalla tai saada ihmiset ajattelemaan siten, että puhuttu asia muuttuu argumenttien valossa todellisuudeksi. Riikka Kuusisto toteaaakin, että on kysymys puheteosta tai poliittisesta toiminnasta jossa puhe ja painettu sana muuttuvat konkreettiseksi teoksi. (Kuusisto 1995, 23). Oleellinen osa tätä prosessia ja argumentaatiota ovat kuulijoiden arvokäsitykset sekä huomioon ottaminen aina kulloisessakin tilanteessa. Perelman tahtoikin, että

argumentaatio perustuisi käytännölliseen ja rationaaliseen ajatteluun, jossa juuri argumentit pyrkisivät mahdollistamaan väitteiden hyväksymisen tai hylkäämisen (Summa 1998, 63).

Koko Perelmanin retoriikkateoria perustuu argumentaatiolle ja hän katsookin, että sitä voidaan hyödyntää kaikkialla, missä on pyrkimys vaikuttaa tai vakuuttaa yleisöä erilaisilla argumenteilla, huolimatta asian tai yleisön laadusta tai koostumuksesta. Perelman näkee puhutun ja kirjoitetun ulkoisen muodon ja sisällön toisiinsa nivoutuneena, vaikka vanhakantaisesti ajateltuna ne ovat jopa toistensa vastapareja. Perelman haluaa korostaa sitä, miten erilaiset puheeseen ja kielellisyyteen liittyvät keinot, kuten metaforat ja asioiden tietyssä järjestyksessä esittäminen, ei ole vain ulkoinen seikka, vaan ne ovat yhtäläillä osa argumentaatiota prosessia. (Summa 1998, 65.)

Vaikka reettorilla on aina merkittävä rooli, Perelman korostaa juuri yleisön merkitystä koko argumentaatio prosessin ytimenä. Perelmanin näkemyksen mukaan yleisöksi voidaan nimetä kaikki henkilöt, joihin pyritään vaikuttamaan argumentaation avulla. Ilman olemassa olevaa yleisöä koko argumentaatio olisi merkityksetöntä. Myös yleisö jakautuu käsitteelliseksi kahteen eri osaan, jotka Perelman on nimennyt universaaliyleisöksi ja erityisyleisöksi. Kuten yleisöiden nimityksetkin jo kertovat niin universaaliyleisöön voidaan periaatteessa sijoittaa koko maailman ihmiset, kun taas erityisyleisö koskee vain jotain spesifiä osaa ihmisistä. Nämä kaksi eri yleisöryhmää määrittävän sen, millaisilla argumenteilla puhuja voi pyrkiä vaikuttamaan. Universaali yleisö pyritään Perelmanin mukaan vakuuttamaan rationaalisesti argumenttien oikeellisuus kun taas erityisyleisö saa osakseen enemmän tunnepohjaisuuteen vetoavaa suostuttelua. (Perelman 1996, 21–25.)

Universaaliyleisölle suunnattua argumentointia pohdittaessa on syytä korostaa sitä miten sille suunnattu argumentointi on yleisesti hyväksyttävää ja kaikkien niin sanotusti normaaliin henkilöiden ymmärrettävissä ja hyväksyttävissä. (Perelman 1996, 21–25). Yleisö toimii myös eräänlaisena tuomarina esitettyjen argumenttien uskottavuuteen ja siihen kumpi esimerkiksi yhtä heikosta argumentista selviää voittajana (Perelman 1996, 174).

Jos puhuja esiintyy erityisyleisölle, muuttuu tilanne argumenttien osalta hyvin erilaiseksi. Tällöin puhuja tietää etukäteen kohdeyleisön ja voi vedota kuulijoiden omiin kiinnostuksen kohteisiin ja tarpeisiin. Tällöin voidaan etukäteen olettaa tietyt lähtökohdat ja argumentit toimiviksi ja jäljelle jää enää yleisön suostuttelu puhujan puolelle. (Perelman 1996, 21, 24–25; Summa 1998, 67–68.)

Oman tutkimuskysymyksen osalta universaali- ja erityisyleisö muodostavat hyvin kiinnostavat käsitteet, koska presidentit pitävät puheita molemmille aina kulloisestakin forumista riippuen. Ehkä kaikista yleisin esimerkki universaaliyleisöstä voisi olla vaikkapa presidentin torilla tai kansanjuhlassa pitämä puhe. Myös uudenvuoden puhe kohdistuu universaaliyleisölle, koska se on kansalaisten ulottuvilla television kautta. Presidentti pääsee puhumaan myös lukuisille erityisyleisöille, joista esimerkkeinä voidaan mainita vaikkapa sotaveteraanien ja luonnonsuojelijajärjestöjen tilaisuudet.

Perelmanille on yleisön lisäksi tärkeää myös premissi, joka tarkoittaa eräänlaista etukäteen tehtyä sopimusta tai väitettä, johon sitten itse argumentaatio pohjautuu. Tämä tarkoittaa käytännössä puhujan ja yleisön yhteisesti hyväksymää asiaa. Tähän kulminoituukin eräs puhujan suurimmista haasteista eli muuttaa tämä premissin hyväksyntä koskemaan hänen esittämiään argumentteja. Perelmanin mukaan onkin tärkeää osata valita juuri oikeanlaiset premissit, jotka yleisö tulee hyväksymään jo etukäteistietojen valossa. Puhuja ei kuitenkaan saa sortua mihinkään luvattomiin ennakkopäätelmiin asioista, jotka voivat todellisuudessa olla vielä kiistan alaisia. Hyvin perinteisiä premissejä voivat olla puhujan korostamat faktat tai jotkut hierarkioihin ja arvomaailmoihin liittyvät seikat. Tiivistetysti voidaankin todeta, että Perelman näkee argumentit eräänlaisena laastina, joka sitoo premissit ja tarjotun lopputuloksen yhteen puhujan toivomalla tavalla. (Perelman 1996, 28–35.)

Yleisön ja premissien jälkeen jää jäljelle enää yksi tiukasti Perelmanin argumentaatio-teoriaan liittyvä elementti. Tämä elementti sisältää kuvauksen argumentaation konkreettisesta etenemisestä ja siihen liittyvistä tekniikoista. Jotta puhuja voi saada kannatusta esittämilleen argumenteille ja johtopäätöksilleen, on hänen hallittava erilaiset argumentityypit. Kuitenkaan Perelmanin argumentaatiotekniikat eivät ole mitään loogisia kaavoja joissa eristetään tietystä argumentista edellä läpikäyty argumentaatioteorian elemen-

tit. Käytännössä kieli on niin rikasta, että siitä on mahdotonta poimia suoraan premissejä ja vastakkainasetteluja. Kaikki tiivistyykin Perelmanin mukaan siihen kuinka hyvin argumentointi tehoaa yleisöön. Jo aiemmin puhuin laastista, joka ikään kuin sitoo premissit ja halutun loppu tuleman yhteen. Tämä argumenttien rakennusaine koostuu erilaisista palasista, jotka liittyvät puhujan valitsemiin premisseihin. Tällaisia voivat olla esimerkiksi erilaiset rinnastukset, kielikuvat tai syy-seuraus-suhteet, jotka vakuuttavat kuulijaa entisestään. (Perelman 1996, 57–59; Summa 1998, 71.)

Syytä pureutua vielä tarkemmin Perelmanin (1996, 57) varsinaisiin argumentaatiotekniikoihin, ennen kun lähden soveltamaan niitä varsinaiseen tutkimusmateriaaliin. Kuten jo aiemmin havaitsimme, puhujan esittämät argumentit ovat pitkälti kiinni siitä millaiseksi yleisön oletettu tai todellinen kannatus muodostuu. Perelman tyypitteleeekin argumentit kahteen erilliseen kategoriaan, joita kutsutaan dissosiatiiiviseksi eli erottelu- muotoisiksi sekä assosiatiiiviseksi eli sidosmuotoisiksi. Dissosiatiiiviset argumentit perustuvat kielen ja vakiintuneiden tapojen erottamiseen ja irrottamiseen toisistaan. Assosiatiiiviset argumentit perustuvat puolestaan siihen, että esitetyn premissin hyväksyminen johtaa myös itse loppu tuleman hyväksymiseen. Perelman kuitenkin jaottelee assosiatiiiviset argumentit kolmeen osaan, todellisuuden rakenteeseen perustuvat argumentit, todellisuuden rakennetta muokkaavat argumentit sekä kvasiloogiset argumentit. (Perelman 1996, 57–59; Kuusisto 1998, 27–28.)

2.2.1 Assosiatiiiviset argumentaatiotekniikat

Perelman on jakanut assosiatiiiviset argumentointitekniikat kolmeen ryhmään, joista kaksi pohjautuu todellisuuden rakenteeseen tai sitä muokkaaviin argumentteihin. Todellisuuden rakenteeseen pohjautuvilla argumenteilla on tarkoitus luoda linkkejä todellisten tapahtumien välille, joihin sitten voidaan vedota argumentoinnissa yksittäistapausten kohdalla. (Kuusisto 1998, 27.) Argumentoinnissa pyritään siis siirtymään jo tunnustetuista tosiasioista, sellaisiin yksittäisiin asioihin joille halutaan vastaavanlainen hyväksyntä (Perelman 1996, 60,93). Perelmanilla on myös omat terminsä edellä kuvattuun tilanteeseen, jossa kaksi toisilleen entuudestaan vierasta asiaa pitäisi kyetä yhdistämään toisiinsa. Nämä termit tai tilanteet ovat nimeltään peräkkäisyys- ja rinnakkaisuusside. (Perelman 1996, 93.)

Peräkkäisyysiteestä paras esimerkki on tilanne, missä on tarkoitus osoittaa jonkin loppupäätelmän kausaalisuus tapahtumaketjun sisällä. Perelman tarkastelee syy-seuraus suhdetta kolmen erillisen näkökulman kautta. Nämä näkökulmat keskittyvät joko varsinainen syiden tutkimiseen, seurauksiin tai jonkin faktan tarkasteluun sen seurausten osalta. Näiden lisäksi Perelman nostaa esiin myös neljännen määrittelyn joka liittyy tahallisen tekoon, ja eritoten sen motiivin löytämiseen ja tarkasteluun. (Perelman 1996, 93–96.) Tätä näkökulmaa hyödynnetään usein esimerkiksi rikospoliisin puolella, jossa joudutaan pohtimaan vainajan löydyttyä sitä, onko kyseessä onnettomuus vai tahallinen henkirikos? Jos, kyseessä on henkirikos, niin kenellä on ollut motiivi toteuttaa se? Perelman (1996, 93–96) korostaakin, että tämänkaltaiseen argumentaatioon liittyy riski, voiko johonkin loppu tulemaan vaikuttaa lukuisten yksittäisten seikkojen yhteisvaikutus?

Perelmanin nimeämän rinnakkaisuussiteen tarkoitus on puolestaan yhdistää eri kerroksissa olevia elementtejä ja asioita toistensa kaltaisiksi. Usein tämä ilmenee henkilön yhdistämisenä hänen tekoihinsa, arvomaailmaansa ja aikaansaannoksiinsa. Tietyn henkilön tekoja voitaisiin perustella hänen luonteenpiirteillään, kuten ”hän valehtelee koska hänen luonteensa on tavattoman epärehellinen”. Kuitenkin tässä yhteydessä on otettava huomioon jatkuva kontingenssi eli se, miten kaikki on jatkuvassa muutoksessa mukaan lukien ihminen ja hänen toimintansa. Tämän seurauksen välillä on vaikeaa hahmottaa oikeanlaista aikajanaa suhteessa henkilön tekoihin ja hänestä vallitsevaan käsitykseen (Perelman 1996, 102–103; Kuusisto 1998, 27.)

Syytä onkin korostaa myös menneisyyttä joko positiivisessa tai negatiivisessa mielessä. Toisin sanoen ihminen kantaa menneisyyttä mukanaan ja häntä arvotetaan sen perusteella, halusi hän niin tai ei. Puhuja ei siis pääse realiteetteja tai nykyhetkeä pakoon vaan hän altistuu joka kerta yleisön tiukalle arvioinnille. Reettorin puhetta arvioidaan yleisön näkökulmasta hänen tekonaan, joka mahdollistaa puhujan arvioinnin hyvinkin perusteellisesti. Kyse on pohjimmiltaan henkilön maineesta, josta luonnollisesti muodostuu voimavara, sen ollessa positiivinen. Maine on tavallaan ennakkokäsitys jonka pohjalta henkilöä tulkitaan ennen kuin hän on ehtinyt sanoa sanaakaan. Perelman korostaakin toiminnan takana olevaa tarkoitusta ja sitä, miten se liittyy osaksi puhujan arvovaltaa. Tämän vuoksi Perelman jakaakin henkilöä koskevan arvioinnin suoritettuihin tekoihin

ja itse tekijään. Tietenkin on myös tilanteita joissa erilaiset arvomaailmat ja subjektiiviset mielipiteet nousevat esiin, jolloin puhujan oma rooli ja positio vaikuttavat myös itse yleisöön näkemykseen. (Perelman 1996, 102–107, 111.) Omassa tutkimuksessani tämä voisi ilmetä tapahtumana, missä presidenttien argumentointia ja näkemyksiä yhdistettäisiin heidän vanhoihin puoluetaustoihinsa joko positiivisessa tai negatiivisessa suhteessa.

Myös todellisuuden rakennetta muokkaavat argumentit liittyvät sidosmuotoisuuteen ja niiden tarkoitus on hyödyntää tiettyjä yksittäisiä tapahtumia, eräänlaisina malliesimerkeinä ja todentamisvälineinä. Tähän liittyykin hyvin oleellisesti analoginen päättely. (Kuusisto 1998, 28.) Tämän pohjalta yksittäisiä irrallisia tapahtumia kyetään nostamaan eräänlaisiksi säännöiksi, jotka pätevät koko tapahtumaketjuun liittyvässä johtopäätöksien teossa. Perelman nimeää tällaisiksi keinoiksi esimerkit, mallit, vastamallit sekä havainnollistamisen. Tässä yhteydessä Perelman luottaa esimerkkien voimaan luoda eräänlainen laajempi yleistettävyyys jollekin tapahtumalle ja poistaa sen ainutkertaisuus. Kun toisistaan irrallisia yksittäisiä tapahtumia kuvataan samoilla terneillä, muodostuu käsitys, että niiden syntyminen perustuu samaan mekanismiin. (Perelman 1996, 120–123.)

Havainnollistaminen perustuu puolestaan siihen miten joku asia on jo tunnustettu tai sen pohjalta on jo olemassa oleva sääntö, joka täytyy enää tehdä näkyväksi tai nostaa kuulijoiden tietoon. Perusääntönä se, että tällä jo vakiintuneella tilanteella on olemassa ihmisten siunaus, jotta näillä yksittäisillä tapahtumilla tehostaa säännön merkitystä itse argumentaatio prosessissa. Myös vastamallit ja mallit toimivat todellisuuden rakentamisen työkaluina. Tässä on kuitenkin ehtona, että puhuja omaa riittävän kompetenssin ja maineen, jotta ”malli” voi toimia konkreettisesti. Perelman kuitenkin nostaa esiin myös sen miten tarkka tällaisen henkilön tulee olla kommenteissaan, tai muuten se voi kääntyä häntä vastaan. (Perelman 1996, 122–124.) Tästä nousee mieleeni se, miten eräät presidentit ovat ottaneet kantaa hyvinkin vahvasti virka-uransa jälkeen Nato-kysymyksen tiimoilta. Heitä on kuunneltu edelleen tarkasti osaksi presidentti instituution mahdollistavan arvovallan sekä arvostuksen vuoksi.

Vastamalli toimii jo nimensäkin mukaisesti edellä mainitun mallin vastaparina (Perelman 1996, 126–128). Tietenkin vastamallista voidaan johtaa monenlaisia näkökulmia ja

esimerkkejä, mutta oman tutkimukseni kannalta Riikka Kuusisto tuo esille *Pelkkää retoriiikkaa* teoksessa ehkä kaikista hedelmällisimmän. Kuusiston kuvaa kyseisessä teoksessa sitä, miten malli toimii jo nimensäkin mukaisesti oikeanlaisena ja hyvänä toimintana, kun taas vastamalli käsitteen kautta toisenlainen toiminta nähdään pahana ja rangaistavana. Kuusisto kutsuukin vastamallia antimalliksi mikä kertoo jo kyseisestä asetelmasta hyvin paljon. Kuusisto onkin tutkinut kattavasti Persianlahden sotaa ja on keskittynyt siihen miten Länsimaiden toimesta Irakin presidentti Saddam Husseinista rakennettiin antimalli, joka edusti kaikkea väärää ja pahansuopaa. Kuten varmaan on jo käynytkin ilmi, mallia puolestaan edustivat oikeamieliset läntisen Euroopan valtiot Yhdysvallat mukaan lukien. (Kuusisto 1996, 284.) Mielestäni tämä edellä mainittu kokonaisuus on oleellista ymmärtää, koska vastaavanlainen prosessi on parhaillaan menossa lännen ja Venäjän välillä, Venäjän presidentistä Vladimir Putinista ollaan luomassa lännen mallille vastamallia.

Assosiativisista argumenteista on enää jäljellä viimeiset, eli niin sanotut kvasiloogiset argumentit, joiden tarkoitus on kyetä ainakin matkimaan loogisuuteen pohjautuvaa tarkkaa päättelyä. Näihin liittyviä olosuhteita voisi kutsua laboratorio-olosuhteiksi joissa, ei tarvitse huomioida mitään kilpailevia näkemyksiä, olosuhteiden muutoksia tai subjektiivisuuteen perustuvia näkemyksiä. (Kuusisto 1996, 280.) Perelman kuvaankin edellä mainittuja olosuhteita sellaisiksi, missä joku tilanne on ikään kuin pilkottu erillisiksi osiksi. Tilanne joka ei kuulu johonkin toiseen palaseen, ei voi myöskään kuulua kaikkiin palasiin. (Perelman 1996, 59.)

Kvasiloogisuuteen liittyviä argumentointi tyylejä löytyy lukuisia, mutta haluan korostaa mielestäni kahta kaikkein selkeintä ja käyttökelpoisinta. Vertailuun liittyvä argumentointi koskee tilanteita joissa ei ole kysymys mistään paino- tai mittajärjestelmään liittyvästä todentamisesta. Tilanteessa suoritettu vertailu on kuitenkin tarpeen vaatiessa tarkastettavissa aivan konkreettisesti. Perelmanin mukaan tällainen tilanne voisi olla sellainen, jossa kommentoidaan jonkun huulten olevan siniset kuin mustikat. Tämä on ainakin periaatteessa sellainen asia, joka voidaan todeta tarkistamalla asia. Tämä ei siis perustu minkään informaation välittämiseen vaan pikemminkin eräänlaiseen yleisön vakuuttamiseen, jonkin seikan paikkansa pitävyydestä. Tämä sama menetelmä toimii myös jonkin asian tai tilanteen väheksymiseen ”ennen miehet oli vahvoja”. Tällä reetto-

ri voi pyrkiä väheksymään nykysukupolven miehiä tai vallitsevaa ajankuvaa. Tilanne voi myös muodostua sellaiseksi, jossa vertailussa joudutaan uhraamaan jokin asia, jotta jokin toinen asia kyetään säilyttämään. Kuitenkin Perelman korostaa myös sitä, kuinka jonkun asian todellista painoarvoa on melkein mahdotonta määrittellä täysin puolueettomasti. Siksi puhutaankin usein yleisestä mielipiteestä, vaikka sekin lienee ainakin välillä hankala määrittää. (Perelman 1996, 86–89.)

Kvasiloogisuudeksi luetaan myös erilaisten tapahtumien arviointi, kunhan ne eivät ole osa mitään matematiikkaan perustuvaa laskelmaa. Tällaisessa tilanteessa hyödynnetään todennäköisyyksiä, jotka eivät perustu matematiikkaan. Perelmanin mukaan on syytä muistaa se, että mitään ei pidä laskea ainoastaan todennäköisyyksien tai arvioiden varaan, koska silloin joku elementti voi jäädä kokonaan huomioimatta. Itse maailmaa on Perelmanin mukaan vaikea pilkkoa täysin erillisiin tekijöihin, koska tilanteet ovat usein hyvin monitasoisia ja sisältäen lukuisia merkityksiä. (Perelman 1996, 90–92.)

2.2.2 Dissosiatiiivinen argumentointi

Dissosiatiiiviset argumentit muodostavat tavan jo nimensäkin mukaisesti erotella asioita toisistaan. Riikka Kuusisto onnistuu kuvailemaan tämän erittäin konkreettisesti, tutkimuksessaan Persianlahden sodasta. Kuusisto (1996, 96) tuo esiin, miten erityisesti Yhdysvallat toi lukuisia kertoja Persianlahden sodassa ilmi sen mihin sota ei ainakaan liittynyt ”Tämä ei ole Irak vastaan Yhdysvallat”. Tämä on Irak vastaan kansainvälinen yhteisö” (Baker 9.1.1991 Genevessä)

Tärkeä Perelmanin näkökulma on myös se miten dissosiatiiivinen argumentointi toimii lähes aina, parien osalta missä ilmiö-reaalimaailma laitetaan vastapareiksi tyyliin todellisuus ja kuvitelma (Perelman 1996, 150). Monet asiat ovat yhdistetty toisiinsa jo aivan yleismaailmallisestikin, joten ne ovat ihmisten mielissä yhteenkuuluvia elementtejä, vaikka niiden eroja pyrittäisiin korostamaan. Toisaalta, jos joitain asioita pyritään erottaman toisistaan, niin ihmiset voivat kokevat niiden kuuluvan entistä vahvemmin toisiinsa. (Kuusisto 1996, 286.)

2.3 Kenneth Burken näkökulma retoriikkaan

Burken näkemyksen mukaan kaikki inhimillinen toiminta, mukaan lukien kielellinen ja ei-kielellinen liittyvät symbolien hyödyntämiseen. Tämän seurauksena on osattava tulkita symboleita, jotta voidaan päästä selvyyteen henkilön aikeista ja joskus ikävistäkin tarkoitusperistä. Burkella on hyvin kunnianhimoinen tavoite nähdä inhimillinen toiminta kaiken kattavana kokonaisuutena, jossa retoriikalla on kuitenkin oma oleellinen osansa. Retoriikka toimii välineenä nähdä ei-tasapainoisten suhteisiin liittyviä inhimillisen toiminnan tapoja. Burke näkee retoriikan ilmiönä joka on luonteeltaan aina ei-harmoninen, koska siihen sisältyy kätkeytyä halua saada valtaa ja valita tietty puoli. Näiden retoriikan sisäisten mekanismien esille tuominen on Burken koko retoriikka käsityksen ydinajatus. (Summa 1996, 57.)

Tässä valossa voitaisiin ajatella, että jos ihmiset kykenisivät kommunikoimaan täydellisesti yhteisymmärryksessä ja ykseydessä, niin silloin retorille identifikaatiolle ei olisi mitään tarvetta. Burke korostaakin, että retoriikkaan liittyy hyvin usein ainakin jonkin asteinen konflikti, eikä se siten ole antiikin ajoille tyypillistä herrasmiesmäistä ja kurinalaista toimintaa. (Burke 1950, 26–46.) Burke tuo vahvasti esille, että eritoten erilaiset ääriolot korostuvat puhuttaessa retoriikassa, eli niin viha, riita, kuin rakkauskin liittyvät tiukasti retoriikkaan (Burke 1950, 19–25).

Hilkka Summakin korostaa tekstissään Burken tarkoitusta tuoda esille poliittisen valtapelin ja kielikuvien välinen yhteys. Nämä kielikuvat nähdään keinona saada yleisö samaistumaan tiettyyn positioon mikä taas luo rektorille mahdollisuuden käyttää tuota tunnetta hyväkseen, luomalla tähän yhteyteen myös muita intressejä. Tällainen esimerkki voisi olla vaikkapa seuraavalainen; entinen kansanedustaja Juha Mieto kertoi olevansa Pohjanmaalta ja näin hän sai yleisön suostumaan ajatukseen, että hänen kiinnostuksen kohteensa kohtaavat muiden pohjalaisten kanssa. (Summa 1996, 53.)

Burkella ei ole kuitenkaan mitään tyhjentävää reseptiä tai tarkkaa tekniikkaa siitä, miten retoriikkaa pitäisi avata. Hänen tarkoituksensa onkin pikemmin löytää retoriikkaa yllättävistä yhteyksistä sekä saada kokonaan uusia ilmiöitä retoriikan piiriin. Burkelainen tapa tutkia retoriikkaa tarjoaakin omanlaisensa lähestymistavan ja tulokulman, jossa erilaiset käsitteet toimivat apuna retoriikan paikantamiseen. (Summa 1996, 43–46.)

Kaiken kaikkiaan burkelaisittain ajateltuna, retoriikkaa ilmenee hyvin monitasoisena ilmiönä, jota on kaikessa inhimillisessä kanssakäymisessä, ja joka sisältää ennen kaikkea motiivin. Burkelaisen retoriikan peruselementit ovat tiivistettävissä kolmeen osaan. Retoriikka on ensisijaisesti suostuttelua, oli sitten kysymys myyntipuheesta tai öisellä grillikioskilla tapahtuvasta sukupuolten välisestä iskurytyksestä. Toisekseen, Burke näkee identifikaation retoriikan tärkeänä osana, jolla voidaan luoda yhtenäisyyttä ja yhteisen mielipiteen vahvistamista. Burke kuvaakin identifikaatiota eräänlaisena yhdeksi tulemiseksi, vaikka samanaikaisesti henkilöt pysyvät kuitenkin ”iäti” erillään. Tässä yhteydessä voisi puhua hetkellisestä kuilun ylittämisestä. Kommunikaatio liittyy tähän kolmijakoon viimeisenä osana, ja sen tehtävä on tuoda vetoamus joko oikealle tai kuvitteelliselle yleisölle julki. Itse asiassa tässä on havaittavissa hieman samoja näkemyksiä kuin mitä Perelman esitti aiemmin liittyen eri yleisötyyppeihin. (Burke 1950, 20–23.)

Tarkastelen seuraavaksi hieman tarkemmin ja syvällisemmin oman tutkimukseni kannalta erityisen olennaisia Burken luomia käsitteitä, jotta kykenen hyödyntämään niitä täysimittaisesti itse analyysi osuudessa.

2.3.1 Pentad ja dramatismin elementit

Burke tarjoaa oman tutkimukseni kannalta hyvin oleellisen teorian, jota kutsutaan pentadiksi. Tämä kyseinen pentadi sisältää, viisi toisistaan erillistä termiä. Nämä termit ovat suomenkielelle käännettynä Akti (Act), Tausta (Scene), Toimija (Agent), Toimijuus (Agency ja Tarkoitus (purpose). Burke näkee, että nämä edellä mainitut termit ovat paikannettavissa, kaikista lauseista jotka sisältävät motiivin. Pentadi on siis tiivistetysti sanottuna motiivien analysointiin tarkoitettu analyysi väline. Edellä mainittuja termien välisiä suhteita, painotuksia ja arvojärjestyksiä analysoimalla on mahdollista paikantaa aina kulloisenkin lauseen sisältäviä motiiveja. Burke nosti esiin myös kokonaan uuden termin vuonna 1969, jota hän kutsui (Attitudeksi). Sen tarkoitus on ikään kuin toimia (Act) termin valmistelijana eräänlaisena orastavana tai symbolisena tekona. (Burke 1969, xv-xvi.) En kuitenkaan ota tätä kyseistä termiä mukaan oman materiaalini analysointiin vaan pitäydyn Burken alkuperäisessä viiden termin mallissa, jolloin pentad nimityskin säilyy korrektina.

Käytettäessä pentadia analyysivälineenä on hyvä huomata, että edellä mainittujen termien välisiä suhteita voidaan tulkita hyvin monella tapaa. Burke korostaakin, että esimerkiksi (Agent) – (Act)-välinen suhde voidaan tulkita joko siten, että tilanteessa oleva asia on (Agent) tai kuuluvan osaksi (Actia). Tämän seurauksena erilaiset strategiset päätökset osoittavat lopulta todellisen motiivin. Voidaan puhua strategisista nivelkohdista, jossa on tarjolla lukuisia erilaisia tulkinta vaihtoehtoja. Reettorin tehtäväksi jää valita oikein siten, että hänen omasta motiivistaan tulee kuulijoiden kanssa yhteinen.

(Burke 1969, xix.)

Oman tutkimukseni kannalta oleellisessa osassa on löytää ja nostaa presidenttien retoriikasta esiin edellä mainitut termit, sekä paikantaa niiden avulla presidenttien sen hetkinen motiivi. Jokainen presidentti pyrkii rakentamaan omien argumenttiansa ja retoristen keinojen avulla mahdollisimman edullisen scenen itselleen sekä esittämään itselleen sopiva akteja sen saavuttamiseksi. Tutkimusmateriaalini tarjoaa paljon mahdollisuuksia paikantaa erilaisia motiiveja, sellaisistakin asiayhteyksistä, missä niitä ei heti ensi näkemältä uskoisi olevan.

2.3.2 Identifikaatio ja erottautuminen

Sivusimme jo aiemmin erästä Burken keskeistä käsitettä identifikaatiota, jota voidaan myös kutsua samaistamiseksi. Identifikaatio tarjoaa lukuisia eri mahdollisuuksia samaistaa kuulija johonkin laajempaan kokonaisuuteen, jossa reettorin ja kuulijan intressit pyritään yhdistämään ainakin sen verran, että kyetään luomaan olosuhteet yhteistyölle. Tällaisesta tilanteesta voisi olla esimerkkinä presidentin toteamus ”Minulle pohjoismaalaisena on tärkeä säilyttää...” tai ”Minäkin äänioikeutettuna aion....”. Identifikaatio on Burkelle tärkeämpää kuin suostuttelu, koska se ilmenee kaikkialla vuorovaikutus-tilanteissa. (Summa 1996, 56–59.) Burken identifikaatio ilmenee mielestäni erityisesti vaalien alla, kun ehdokas pyrkii identifioimaan mahdollisimman suuren joukon äänestäjiä itsensä taakse. Ehdokas pyrkii siis tilanteeseen, jossa äänestäjät tuntevat ehdokkaan ajatukset ikään kuin omikseen. Oman näkemykseni mukaan tämä ilmenee ainakin joltain osin presidenttien kaikissa puheissa.

Myös identifikaatioon liittyy osaltaan päällekkäisiä ja toisistaan erottamattomia elementtejä, joita Burke kutsuu päätroopeiksi. Nämä elementit muodostavat Burken mukaan eräänlaisen retoriikan ydinalueen, joka astuu esiin kaikissa retorisisissa tilanteissa, joissa on pyrkimys vaikuttaa, suostutella ja tuottaa identifikaatiota. (Burke 1969, 503.) Näiden trooppien sisältö ja merkitys on hyvä ymmärtää, jotta Burken esittämä näkökulma avautuu kunnolla. Metaforan tarkoitus on tuottaa eräänlaista perspektiiviä retoriikkaan, kun taas metonymia redusoi. Synokdia liittyy tiukasti representointiin ja ironia on puhtaasti dialektinen näkökulma aina kulloinkin käsiteltävään aihepiiriin. (Burke 1969, 503.) Itselleni kaikista tärkein päätrooppi on metafora ja tulenkin puhtaasti keskittymään sen merkitykseen oman tutkimusaineistoni tulkinnassa. Muut päätroopit jätän itse analyysi osuudessa tässä tutkimuksessa rauhaan.

Haluan kuitenkin avata muutamalla sanalla myös muiden päätrooppien sisältöä, jotta metaforankin merkitys näyttäytyy oikealla tavalla osana laajempaa kokonaisuutta. Lisäksi kaikki päätroopit liittyvät vahvasti kattokäsitteenä käyttämäni identifikaatioon. Metonymia toimii Burken mukaan tietynlaisena keinona pukea jokin aineeton ja abstrakti ilmiö konkretian muotoon, eräänlaisena poikkeuksellisen metaforana. Esimerkki tästä voisi olla vaikka mustan korpin käyttäminen puheessa kuoleman ja epäonnen merkityksessä. Kolmas trooppi eli synekdoxia toimii puolestaan siten, että joku yksi tietty asia laitetaan edustamaan kokonaisuutta tai kokonaisuus jotain sen palasta. Sen voima piileekin juuri siinä, että sen avulla kyetään siirtämään jonkin kokonaisuuden ominaisuudet johonkin yhteen pieneen osaan tai taas päinvastoin. Tästä voisi olla kuvaava esimerkki laittaa edustamaan vaikkapa maajoukkuejääkiekkoilija olympiavoiton jälkeen meidän kansan isänmaallisuuden tunnetta. Ironia ja sen merkitys lienee meille kaikista tutuin, koska siinä jonkun asian kokonaismerkitys eroaa asian varsinaisesta merkityksestä. Burken mielestä ironian rakenne on myös hyvin voimakas, koska sen kautta voidaan viitata piilotettuihin totuuksiin, joita ei voi avoimesti nähdä, syystä tai toisesta. Lisäksi ironia on tapa paljastaa johonkin tekstiin piilotettuja dynamiikkoja. (Burke 1969, 512.)

Uskon, että näillä Burken eväillä pystyn tarkastelemaan tutkimusmateriaali melko kattavasti. Kuten jo aiemmin totesin niin dramatisminen pentadi ja identifikaatio kattokäsitteenä muodostavat minulle Burken teorioiden ytimen. Kuitenkin on myös tärkeää ym-

märtää trooppien merkitys koska ne liittyvät suoraan identifikaation synnyttämiseen monellakin tapaa. Burkelaisittain ajateltuna retoriikka on hyvin monitasoista ja tulkinta-keinoja on lukuisia, siksi onkin valittava kulloisenkin tutkimusaineiston kannalta toimivimmat näkökulmat.

2.4 Metaforat retorisenä keinona

Metafora on oman tutkimukseni kannalta erityisen hedelmällinen ja tärkeä käsite. Käsitelen metaforaa myös Riikka Kuusiston esiin tuomien näkökulmien pohjalta, jotka palvelevat tutkimustani erinomaisen hyvin. Kuusisto näkee metaforat George Lakoffin ja Mark Johnsonin teorioiden pohjalta siten, että ihmisten koko mentaalinen maailma pyörii kokonaisuudessaan metaforien varassa. Kysymyksessä on tilanne, jossa ihminen pyrkii vertaamaan uutta asiaa johonkin vanhaan ja tuttuun. Ihminen joutuu siis prosessoimaan kohtaamansa uuden asian ja luokittelemaan sen johonkin tiettyyn kategoriaan. Koska on täysin mahdotonta kohdata jokainen eteen tuleva asia tai tapahtuma täysin erityislaatuisena. (Kuusisto 1998, 34–35.)

Edellä mainittu näkemys perustuu myös siihen, että metaforat toimivat tietynlaisina apuvälineinä kun ihmiset järjestelevät mielessään kokemiaan asioita. Tässä prosessissa loogisuus ja mielikuvitus nivoutuvat yhteen ja sen pohjalta syntyy tietynlaista rationaalista mielikuvitusta. Tässä yhteydessä voidaan puhua myös liikkumisesta jonkinlaisella rajavyöhykkeellä, missä vaikuttaa niin subjektiivisuus, intuitio kuin objektiivisuuskin. (Kuusisto 1998, 34–35.) Myös Perelman näkee metaforat aktiivisen ja luovan ajattelutavan pohjana. Sen lisäksi Perelman ammentaa antiikin Kreikasta näkemyksensä, jossa metafora näyttäytyy yksinkertaisimmillaan välineenä tilanteessa, missä jollekin uudelle asialle annetaan nimi, joka on jo käytössä jollakin muulla. (Perelman 1996, 135.)

Kuten jo aiemmin havaitsimme, myös Burke kiinnitti huomiota metaforiin nimetessään sen yhdeksi päätroopeistaan. Burke näki metaforat työkaluna tarkastella jotain tapahtumaa, jonkun toisen ehdoilla. Lisäksi Burke korostaa, että joskus metafora voi toimia näkökulmana, joka parantaa kuvaa kokonaisvaltaisesta tilanteesta. Itse Burke toteaaakin, että metaforat voivat tuoda esiin jonkin kokonaan uuden katsantokannan. (Burke 1945, 503) Burke korostaakin sitä miten jonkin asian suhteen ihmisen koko todellisuus luodaan metaforien ja niiden sisältämien näkökulmien pohjalta. Metaforat siis rikastuttavat

meitä sekä parantavat meidän käsitystämme vallitsevasta tilanteesta. (Burke 1945, 503–507.)

Kumpikin, niin Perelman kuin Burkekin nimeävät metaforiksi termit, jotka eivät sovi keskenään yksiin. Tämä aiheuttaa usein ristiriitoja ja konflikteja, koska kokonaan eri kategorioihin kuuluvat termit eivät aina tule toimeen. Burkelaisttain sanottuna erilaiset maailmankatsomukset eivät tule koskaan olemaan täysin harmoniassa, eikä mikään määrä uusia tulokulmia kykene antamaan täydellisiä vastauksia tarkasteltavasta asiasta. Burkelle metaforat ovat välineitä todellisuuden määrittämiseen maailmassamme sekä uusien rikastuttavien tulkintojen ja totuuksien antamiseen. Ne myös kuitenkin muodostavat tiukasti rajoitetun ja osin valikoidun näkemyksen maailmastamme. Tässä palataan taas kerran Burken näkemykseen motiiveista ja juonitteluista ja piilevien valtataistelujen esiin tuomisesta. Kuitenkin metafora kykenee avaamaan ainoastaan yhden tulkinnan, jättäen muut tulkinnat odottamaan uutta mahdollisuutta jonkin herätä eloon jonkin toisen metaforan avulla. (Burke 1945, 503–507.)

Tarkastelen oman tutkimukseni osalta metaforia erilaisten tyyppi esimerkkien kautta ja pyrin hyödyntämään siinä Riikka Kuusiston kehittämää jaottelu *kirjassaan Oikeutettu sota ja julma teurastus 1998*, sekä hänen kirjoittamaansa lukua kirjassa *Pelkkää retoriikkaa 1996*. Luonnollisesti tutkimani materiaali sisältää huomattavan määrän erilaisia metaforia, joista osaa voidaan pitää niin sanottuina uinuvina metaforina tai niitä ei voida suoraan sijoittaa mihinkään kategoriaan. Yritän kuitenkin nostaa esiin mielestäni kaikkein vahvimpia ja selkeimpiä metaforia, jotka palvelevat parhaiten myös tutkimustani.

3 Nato-retoriikan analyysi

3.1 Presidenttien retoriset ja argumentatiiviset keinot

Jokaisella presidentillä on hieman erilainen lähtökohta ja lähestymistapa liittyen Nato-jäsenyyteen ja siihen liittyviin yksittäisiin tekijöihin. Tähän näkemykseen vaikuttavat luonnollisesti puolustus- ja turvallisuuspoliittinen selonteko sekä mahdollisesti ympärillä olevat aktiiviset konfliktit. Luonnollisesti kaikkien presidenttien näkemyksistä löytyy myös paljon samaa ja halua toimia Suomen parhaaksi aina kulloinkin vallitsevissa olosuhteissa. Lisäksi merkittävä tekijä on myös se, miten presidentti Ahtisaarella ja presidentti Halosella on ollut ainakin mahdollisuus ottaa kantaa Nato-kysymykseen hieman vapaammin, koska heidän virkauransa on jo päättynyt. Tämä tuo osaltaan mielenkiintoisen lisämausteen ajatellen retoriikkaa ja sen tarjoamia mahdollisuuksia.

Vaikka usein presidenttien pääkohderyhmä on koko kansalaisyhteiskunta, niin silti presidentille tarjoutuu myös paljon mahdollisuuksia puhua huomattavasti pienemmille kohderyhmille. Tässä nouseekin esiin vahvasti Perelmanin näkökulma, joka korostaa itse puheaktin yleisökeskeisyyttä eli puheen argumentit muuttuvat aina kulloisenkin yleisön mukaan. Kuten Perelman aiemmin totesi, erityisyleisöön uppoavat hieman erilaiset argumentit kuin universaaliin yleisöön, ja toisinpäin. (Perelman 1996, 21–25.) Usein unohtuukin kuinka useissa erilaisissa tilanteissa ja foorumeissa presidentti joutuu ottamaan kantaa ja pitämään puheita. Tai ehkä ”pääsee” sanamuoto on tässä yhteydessä relevantimpi, koska tämän kautta on mahdollisuus vaikuttaa hyvin laajaan joukkoon ihmisiä.

Yleisellä tasolla voitaneen varmasti todeta, että kaikkien suomalaisten presidenttien puheet ja kannanotot liittyvät vahvasti suomalaisten turvallisuuden säilyttämiseen kaikin aikoina. Kansakunta ja sen johdattaminen oikeaan suuntaan ovat myös eräänlaisia avainkäsitteitä tarkasteltaessa presidenttien retoriikkaa. Pyrkimys onkin löytää juuri Suomelle sopivin ja oikeanlainen tapa toimia erityisesti turvallisuuspoliittisesti. Tähän tosin liittyy lukuisia muitakin poliittisia аспектеja, joko suoraan tai heijasteisesti. Tiivistetystä voidaan varmasti todeta, että kaikkien kolmen presidentin yhteinen ydinpremissi

tiivistyy kaikkien kansalaisten yhteisten etujen ja turvallisuuden säilyttämiseen myös tulevaisuudessa.

Presidenttien argumentaatiosta on nostettavissa esiin kulloisestakin kannasta riippuen, rauhallisuus, pikaiset toimenpiteet tai koko Suomen yksimielisyys. Ennen syvällisempää analyysiä voitaneen todeta, että kaikki presidentit käyttivät hyvin erilaisia keinoja vaikuttaa ja vakuuttaa. Aluksi käyn tutkimusaineistoani läpi edellä mainittujen Perelmanin argumentaatio tekniikoiden pohjalta sekä sen jälkeen Burken teorioihin pohjautuneiden retoristen keinojen kautta. Lopuksi analyysini pureutuu vielä presidenttien käyttämiin metaforiin ja erityisesti niiden luokitteluun oman tutkimukseni kannalta relevantisti. Pyrin tuomaan esiin mahdollisimman tasapuolisesti kaikkia presidenttien käyttämiä keinoja ja tekniikoita esiin, jos niitä vain suinkin esiintyy.

3.2 Presidentti Ahtisaari

3.2.1 Ahtisaari perelmanilaisittain

Tasavallan presidentti Ahtisaari käytti virkauransa aikana malleihin ja vastamalleihin perustuvaa argumentaatiota osoittamaan Naton merkitystä ja vaikutusta suhteessa turvattomaan ja levottomaan menneisyyteen. Myös demokratia ja sen mukana tulleet arvot korostuvat presidentti Ahtisaaren vastamalleihin perustuvassa argumentoinnissa.

*”Naton uudistumiseen kuuluu myös laajentuminen. Se on avoin järjestö kaikille eurooppalaisille demokratioille. Puola, Tsekin tasavalta ja Unkari liittyivät jäseniksi kuu-
kausi sitten. Jäsenyyttä ovat hakeneet useimmat Keski- ja Itä-Euroopan maat sekä Baltian maat. Liittoutumattomat ja puolueettomat maat Suomi, Ruotsi, Itävalta, Irlanti ja Sveitsi eivät ole hakeneet jäsenyyttä. Entisen Varsovan liiton maiden sekä Baltian maiden näkökulmasta NATO:n jäsenyys. Kylmän sodan jälkeen hyväksyttiin kaikiällä näkemys, jonka mukaan turvallisuuspoliittisesti kukin maa saa tehdä oman valinnan” (Suomen tasavallan presidentti Martti Ahtisaari, Puhe Maanpuolustuskurssin yhdistyksen kokouksessa Helsingin yliopistolla 13.4.1999)*

Tässä edellä olleessa esimerkissä presidentti Ahtisaari korostaa menneisyyttä tietynlaisena vastamallina nykyisyydellä ja tulevaisuudelle. Entiset turvallisuusongelmat, kylmän sodan henki ja demokratian puute luovat antimallin, jolle nykyisyyden demokraat-

tinen yhdessä tekemisen ilmapiiri luovat ”mallin”. Lisäksi tähän kytkeytyy taso, joka korostaa Suomen mahdollisuutta tehdä irtiotto ja tehdä oma päätös mahdollisen Nato-jäsenyyden suhteen, välittämättä itäisen naapurimme mielipiteestä. Presidentti Ahtisaari tuokin tätä esille luetellessaan listan valtioita, jotka ovat jo toimineet näin. Esiin nousee myös näkemys siitä, että myös Venäjä on hyväksynyt tämän menettelyn yhteisellä päätöksellä.

Presidentti Ahtisaari ei käyttänyt juuri lainkaan kausaalisuuteen perustuvia keinoja virkaurallaan tai sen ulkopuolella. Kuitenkin on paikannettavissa yksi tällainen esimerkki Presidentti Ahtisaaren puheesta.

”Globalisaation aikana kansallisiin ongelmiin on yhä usemmin löydettävä ratkaisu kansainvälisellä yhteistyöllä. Kansalaisten turvallisuus ja globaali sopiminen ovat aiempaa selkeämmin yhteydessä toisiinsa” (Suomen tasavallan presidentti Martti Ahtisaari, Puhe Alkio-opistolla 10.06.1997)

Tässä edellä olleessa esimerkissä presidentti Ahtisaari nimeää globalisaation luomat haasteet ja olosuhteet ”syyksi”, minkä vuoksi kansainvälisyys ja siihen liittyvä yhteistyön eetos näyttävät ainoa järkevänä seurauksena. Tämä mekanismi liittyy oleellisesti kansalaisten turvallisuuteen, joten erityisesti siksi kuuluminen johonkin laajempaan yhteisön heijastuu nykyolosuhteissa suoraan kansalaisten turvallisuuteen.

Presidentti Ahtisaaren virkauran jälkeisissä puheenvuoroissa on havaittavissa todellisuuden rakennetta muokkaavia argumentteja. Erilaisten esimerkkien avulla pyrittiin vaikuttamaan ja vakuuttamaan kuulijaa. Nostan esiin ensiksi presidentti Ahtisaaren kannanoton, jossa hän tuo esille ihmisten yleisesti jakaman arvokäsityksen pohjalta kaksi toisistaan erillistä asiaa yhteen, jotka tavallaan konkretisoituvat Nato-jäsenyyden ytimessä.

”Suomen paikka on Natossa koska Suomi jakaa pohjimmiltaan samat arvot muiden jäsenmaiden kanssa. Miten suhteessa kansainvälisen terrorismin ja sen luomaan uhkaan voisimme pyrkiä pysyttelemään puolueettomana? Miten voisimme suhtautua välinpitä-

mättömästi yhteiskunta- ja talousjärjestelmäämme ja niiden perustalla olevia arvoja vastaan kohdistuviin hyökkäyksiin” (Kivenheimo, Turun Sanomat 25.11.2002)

Ahtisaaren ydinviesti on, että Suomi ei voi vain pysytellä sivusta seuraajana suhteessa terrorismin torjuntaan ja sen aiheuttamaan uhkaan. Terrorismin torjunta nousee tätä kautta erääksi Nato-jäsenyyttä puoltavaksi argumentiksi, yhdessä demokraattisten länsimaiden yhdessä jakavan arvomaailman kanssa. Ahtisaari pyrkii avaamaan ja korostamaan tämän terrorismin torjunta esimerkin kautta koko Nato-jäsenyyden syvintä tarkoitusta ja ydintä. Tässä Ahtisaari pääsee erittäin lähelle Perelmanin teoriaa siitä, miten asioiden havainnollistaminen täytyy olla yleisellä tasolla hyväksytyä (Perelman 1996, 120–125). Terrorismin vastaisuus ja vastustaminen lienee eräs vahvimmista länsimaisista arvoista, jotka koko kansalaisyhteiskunta hyväksyy kattavasti ja näin ollen sen voima on vahva myös argumentaatio keinona. Seuraavan lausunnon Ahtisaari antoi virkauransa jälkeen, joten siinä heijastuu myös hänen mahdollisuutensa ottaa hieman vahvemmin kantaa, vaikka toki Ahtisaari vei virkauransa aikanakin Suomea yhä vahvemmin kohti länttä ja siellä toimivia liittoutumia.

”Nato-jäsenyys hyödyttäisi Suomea, joka kamppailee pahasti velkaantuneen julkisen talouden kanssa. Muiden valtioiden luottamus Suomea kohtaan lisääntyisi. Jäsenyys saattaisi lisätä jossain määrin investointeja Suomeen. Ei jäsenyys ainakaan mitään haittaisi. (Martti Ahtisaari, Nykypäivä 11.4.2014)

Keväällä 2014 antamassaan lausunnossa presidentti Ahtisaari tuo esiin todellisuuden rakennetta muokkaavaan argumentin. Tässä Ahtisaari liittää mahdollisen talouskasvun ja ulkomaisten investointien lisääntymisen osaksi Nato-jäsenyyden tuomia hyötyjä. Irrallinen elementti siis liitetään oleelliseksi osaksi koko Nato-jäsenyyttä ja sen mukana tulevia positiivisia heijastevaikutuksia. Myös tässä tapauksessa talouskasvu ja ulkomailta tulevat investoinnit tai ainakin mahdollisuus niistä, voidaan ajatella olevan universaalilla tavalla laajasti hyväksyty ja toivottu asia. Ahtisaari pyrki vielä lopuksi vakuuttamaan, että huonoimmassakaan tapauksessa Nato-jäsenyydestä ei olisi ainakaan haittaa.

Presidentti Ahtisaari käyttää vastamalleja myös virkauransa jälkeen erityisesti osoittamaan sen, miten Nato-jäsenyys näyttäytyy joku turvallisuutta luovana elementtinä, tai

sitten päinvastoin uhkaa luovana vastakappaleena. Vastamallien asetteluun liittyy elementtejä, jotka korostavat koko kansakunnan etua sekä oikeiden turvallisuuspoliittisten ratkaisujen tekemistä käsillä olevissa olosuhteissa. Löysin myös tutkimusmateriaalistani eräänlaisen jo luodun vastamallin purkamisen argumentin, jossa kaikki mukana olevat toimijat tuotiin horisontaalisesti samalle tasolle, ilman uhkakuvien luomista.

”Idän ja Lännen vastakkainasettelu tai siihen varautuminen eivät enää ole mikään argumentti Nato-keskustelussa, koska Venäjä on tänä päivänä yhteistyökumppani sekä Euroopan unionille että yhdysvalloille ja Natolle” (Kivenheimo, Turun Sanomat 25.11.2002)

Tässä virkakautensa jälkeen tapahtuvassa argumentoinnissa Ahtisaari korostaa idän ja lännen vastakkainasettelun olevan historiaa. Pikemminkin merkittävät tahot kuten Yhdysvallat, Venäjä ja Euroopan unioni pyrkivät yhteistä tavoitetta, jolloin Suomen Nato-jäsenyys ei vaikuttaisi geopoliittiseen tasapainoon. Näin asiaa tarkasteltaessa idän suunnalta ei ole mitään estettä liittyen Suomen mahdolliseen Nato-jäsenyyteen.

Myös kvasiloogiset argumentointitekniikat olivat käytössä ja erityisesti presidentti Ahtisaari käytti niitä huomattavan runsaasti keskusteltaessa Nato-kontekstissa. Ahtisaari perusti usein argumenttinsa vertailuun, jossa Suomea verrattiin muihin Länsi-Euroopan valtioihin, jotka jo olivat Nato-jäseniä. Presidentti Ahtisaari siirsi Suomen usein myös entisten Neuvostoliiton valtioiden joukkoon suhteessa jo Natoon kuuluviin länsimaihin.

”Kun seuraa tätä kotimaista mielipidekeskustelua, niin en oikein usko, että Nato-jäsenyys etenee. Täytyy nyt katsoa, että missä joukossa me sitten olemme. Alammeko olla Ukrainan ja Valko-Venäjän kanssa samoissa ryhmissä loppurätingeissä” (Ahtisaari, Yle-uutiset 18.12.2010)

Presidentti Ahtisaari käytti virkauransa jälkeen myös historiaan perustuvaa vertailukohdtaa. Toisin sanoen hän pyrki tuomaan esiin nykyhetken ja historian erot tukeakseen omaa näkökulmaansa. Lisäksi Ahtisaarelta löytyy puheenvuoro, joka korostaa Suomen suhtautumista Venäjään ainaisen epäilevänä tai pessimistisenä historiasta kumpuavan taakan vuoksi. Presidentti Ahtisaari näkeekin tämänkaltaisen suhtautumisen lähestul-

koon loukkaavana nyky-Venäjää kohtaan, joka ei enää näyttäydy entisen Neuvostoliiton hahmossa tai arvoja edustavana toimijana.

”On loukkaavaa Venäjää kohtaan, jos katsomme, ettei Suomi voi mennä Natoon Venäjän takia. Silloinhan sanomme de facto että uusi Venäjä onkin vanha Neuvostoliitto ja siinä pysyy, vaikka olisi miten muuttunut. Toisilla on Venäjä-uhkakuva, minulla ei ole” (Merikallio & Ruokanen 2009, 347)

”Tästä voi joku vetää sen johtopäätöksen, että emme oikein usko Suomessa Venäjän muuttumiseen. Että Venäjä olisi aina samanlainen kuin Neuvostoliitto oli. Minusta tämä on aika loukkaavaa venäläisiä kohtaan, koska Venäjä on muuttumassa hyvin voimakkaasti” (Ahtisaari, YLE uutiset 18.12.2010)

Tutkimusaineistossani nousee esiin vielä Ahtisaaren historialliseen vertailuun perustuva argumentti, joka muistuttaa siitä miten Suomi nähdään ”impivaarana” suhteessa muuhun läntisen Eurooppaan. Tämä historiallinen taakka voidaan purkaa presidentti Ahtisaaren mukaan ainoastaan avautumalla länteen kaikilla tasoilla mukaan lukien erilaiset kansainväliset järjestöt kuten Nato. Vasta Naton ja Euroopan unioniin kuulumisen myötä Suomi pääsisi täysivaltaiseksi läntiseksi demokratiaksi muiden Länsi-Euroopan maiden silmissä.

”Jotta pääsisimme tuosta taakasta, jota tämä suomettumiskeskustelu aiheutti ja johon palataan kansainvälisissä keskusteluissa aina silloin tällöin, niin on loogista, että Suomi tulee mukaan kaikkiin niihin järjestöihin, joissa demokraattiset, läntiset valtiot ovat mukana. Tämä merkitsee minusta myös sitä, että olemme Natossa mukana ja EU:ssa ihan täysin rinnoin” (Ahtisaari, MTV3 13.12.2003)

Dissosiatiivisuuteen liittyviä keinoja oli hankalampi paikantaa presidenttien argumentoinnista. Eräs tähän perustuva argumentti ilmentää, että Nato-vastaisuus ei johdu varsinaisesti itse Natosta, vaan Suomen vahvasta historiallisesta eetoksesta pitää huolta omista asioista ja sen myötä eristäytyä ympäröivästä maailmasta. Nato-negatiivisuus ei liity suoraan sotilasliittona näyttäytyvään Natoon, vaan introvertin suomalaisen suhtautumisena uusiin ja vieraisiin asioihin. Presidentti Ahtisaari tuokin esille näkökulman

missä todelliset syyt ovat kätkettynä pintaa syvemmällä ja näin ollen Nato-negatiivisuus perustuisi hyvin näennäisiin syihin ja argumentteihin. Tähän presidentti Ahtisaari toteaaakin seuraavalla tavalla.

”Nato kielteisyys perustuu...Suomen historialliseen kokemuksen toisesta maailmansodasta joka on synnyttänyt voimakkaan yksin jäämisen ja omiin voimiin luottamisen kokemuksen, jota täydentää kuva Suomesta muusta maailmasta erillisenä saarena, jonka kannattaa pysytellä kaikenlaisten maailmalla vallitsevien vastakkainasettelujen ulkopuolella” (Kivenheimo, Turun Sanomat 25.11.2002)

3.2.2 Ahtisaari burkelaisittain

Ahtisaari hyödynsi runsaasti erilaisia identifikaatioon perustuvia keinoja virkauransa aikaisessa retoriikassa. Kaikissa näissä identifikaatio tilanteissa on yhteistä se, että presidentti Ahtisaari pyrkii identifioimaan Naton rauhaa ja vakautta luovaan voimaan. Vahva kansainvälisyyden ja yhteenkuuluvuuden eetos nousee näistä identifiointi tilanteista vahvasti esille.

”Omien etujemme edistämiseksi ja turvallisuutemme parantamiseksi Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan tavoitteena on maanosamme turvallisuuden kaikkinaisen vahvistaminen. Eurooppalaisten yhteistyörakenteiden kehittäminen tarjoaa parhaimman keinon meille osallistua myös toimiin globaalien turvallisuushuolien ratkaisemisessa” (Suomen tasavallan presidentti Martti Ahtisaari, Puhe UKK-seminaarissa Pielavedellä 3.9.1994)

Ahtisaari tuo vahvasti sen esille, miten ei enää ole kysymys pelkästään Suomesta tai Suomen turvallisuudesta ja puolustamisesta. Sen sijaan puhutaan paljon laajemmasta kysymyksestä liittyen koko maanosamme turvallisuudesta, jonka eteen myös meidän on tehtävä osuutemme. Presidentti Ahtisaari pyrkii siis identifioimaan Suomen ja suomalaiset osaksi laajempaa kansainvälistä osallistumisen ja yhteistyön verkostoa, josta Natoa voidaan pitää tyyppiesimerkkinä. Tässä ilmenee myös halu identifioida meitä laajemmin kohti länttä ja läntistä Eurooppaa, sekä pyrkiä estämään Suomen eristäytyminen ja vetäytyminen omaan kuoreensa.

”NATOn rauhankumppanuus on tärkeä tekijä rauhan ja vakauden saavuttamisessa maanosassamme. Sen anti on erityisen selvä kansainvälisen IFOR.operaation tehokkaassa toimeenpanossa Bosniassa. Kannatamme ohjelman edelleen kehittämistä.”(Suomen tasavallan presidentti Martti Ahtisaari, Puhe ETUJ-huippukokouksessa Lissabonissa 2.12.1996)

Edellä olleessa esimerkissä Ahtisaari tuo vahvasti jo NAton rauhankumppanuuden identifioimisen rauhaan ja vakauteen koko Euroopan osalta. Tässä on havaittavissa piilomerkitys siihen, että jos jo pelkkä rauhankumppanuus tuo näin paljon vakautta, niin toisiko jäsenyys sitten vieläkin enemmän vakautta ja turvaa. Ensiarvoisen tärkeää on kuitenkin Nato-kontekstin identifioiminen juuri ihanteisiin, kuten rauhan ja vakauden saavuttaminen koko Euroopassa.

Presidentti Ahtisaari korostaa myös Naton merkitystä kriisienhallintaorganisaationa, joka toimii samalla kentällä YK:n kanssa harjoittamassa yhteisvastuullista turvallisuuspolitiikkaa. Eli Ahtisaari pyrkii identifioimaan Naton lähes samankaltaiseksi toimijaksi kuin Yhdistyneet Kansakunnat. Seuraavassa puheenvuorosta käy ilmi juuri tämä identifikaatio prosessi sekä Naton toiminnan sopeuttaminen sotakoneistosta kriisienhallintaan.

”Konfliktin hallinnasta on muodostunut tärkeä, jopa keskeinen osa uudenlaista yhteisvastuullista turvallisuuspolitiikkaa. Bosnian sota muokkasi käsityksiämme siitä, miten meidän tulee toimia kylmän sodan jälkeisten kriisien hoitamiseksi. Samankaltaisia kriisejä voi syntyä myöhemminkin. Niiden hallinta edellyttää monien keinojen ja kansainvälisten yhteisön käytössä olevien välineiden yhteensovittamista. NATO on soviittautumassa muuttuneisiin olosuhteisiin. Komentojärjestelmää kevennetään ja sopeutetaan kriisinhallinnan tarpeisiin. NATO on saamassa uusia jäseniä, mutta samalla se avaa toimintoja kumppanuusmaille.(Suomen tasavallan presidentti Martti Ahtisaari, Puhe Keski-Suomen henkisen maanpuolustuksen liiton 30-vuotisjuhlassa Keuruulla 18.12.1996)

Presidentti Ahtisaari hallitsee myös identifikaation käytön virkauransa jälkeisessä lausunnossa, jossa hän korosta voimakkaasti, kuinka Suomen tulisi kuulua sivistyneeseen länteen. Ahtisaari identifioi meidät osaksi sivistynyttä maailmaa, jonka tehtävä on vas-

tustaa kaikilla mahdollisilla keinoilla terrorismia. Nato-jäsenyyden myötä Suomi näyt-
täytyisi myös muille läntisille valtioilla tämä eetosta tukevana valtiona. Samanaikaisesti
presidentti Ahtisaari pyrkii myös erottamaan meidät itäisestä blokista ja valitsemaan
läntisen maailmanjärjestyksen, koska selvästi kuulumme sinne jo muidenkin yhteiskun-
nan lohkojen osalta. Miksi emme siis myös puolustuspolitiikan osalta? Tärkeää tässä
presidentti Ahtisaaren kannanotossa on se, kuinka muut läntiset valtiot näkevät Suomen
ja mitä positiivista juuri Nato-jäsenyys voisi tuoda meille muiden läntisten valtioiden
silmissä.

*”Idän ja Lännen vastakkainasettelu tai siihen varautuminen eivät enää ole mikään ar-
gumentti Nato-keskustelussa, koska Venäjä on tänä päivänä yhteistyökumppani sekä
Euroopan unionille että yhdysvalloille ja Natolle” (Kivenheimo, Turun Sanomat
25.11.2002)*

Tämäkin presidentti Ahtisaaren lausunto liittyy identifioimiseen, vaikka onkin sisällöl-
tään käänteinen aiemmin käsittelemääni kannanottoon. Tässä lausunnossa Ahtisaari
pyrkii identifioimaan Venäjän osaksi läntistä maailmaa ja sen mukana tulevaa yhteis-
työverkostoa. Tämän identifioinnin taustalla on halu lieventää pelkoa joka liittyy Venä-
jän suhtautumiseen Suomen mahdollisesta Nato-jäsenyydestä. Venäjää ei siis tulisi
huomioida lainkaan puhuttaessa Suomen Nato-jäsenyydestä ja sen ehdoista.

Seuraavan identifioinnin presidentti Ahtisaari on tehnyt virkauransa jälkeen ja se on
näkemykseni mukaan viestiltään hyvin voimakas ja konkreettinen. Ahtisaari identifioi
Suomen kuuluvaksi, tai ainakin olevan matkalla samaan kastiin, entisten Neuvostoliiton
valtioiden kanssa. Tästä identifioinnista näkyy selvästi eräänlainen turhautuminen Nato-
keskustelun laimeuteen Suomessa sekä itse jäsenhakemusprosessin utopistisuuteen.
Tämän seurauksena Suomi on jo ehkä joutunut muiden läntisten valtioiden silmissä
alempaan ”koriin” aivan kuin jalkapallon MM-kisojen lohkoarvonnassa konsanaan.
Tästä presidentti Ahtisaaren lausunnosta ilmenee identifikaation lisäksi myös erottau-
tumisen taso. Muiden silmissä Suomi on pudonnut tai ainakin putoamassa lännestä koh-
ti presidentti Ahtisaaren nimeämiä Valko-Venäjää ja Ukrainaa.

”Kun seuraa tätä kotimaista mielipidekeskustelua, niin en oikein usko, että Nato-jäsenyys etenee. Täytyy nyt katsoa, että missä joukossa me sitten olemme. Alammekolla Ukrainan ja Valko-Venäjän kanssa samoissa ryhmissä loppurätingeissä” (Ahtisaari, Yle-uutiset 18.12.2010)

Presidentti Ahtisaaren retoriikasta oli paikannettavissa virkauran jälkeen sen rakentumisen vahvasti dramatisististen elementtien kautta.

”Jotta pääsisimme tuosta taakasta, jota tämä suomettumiskeskustelu aiheutti ja johon palataan kansainvälisissä keskusteluissa aina silloin tällöin, niin on loogista, että Suomi tulee mukaan kaikkiin niihin järjestöihin, joissa demokraattiset, läntiset valtiot ovat mukana. Tämä merkitsee minusta myös sitä, että olemme Natissa mukana ja EU:ssa ihan täysin rinnoin” (Ahtisaari, MTV3 13.12.2003)

Tässä edellä olevassa kannanotossa Ahtisaari nostaa esiin tai jopa luo eräänlaisen suomettuneen ”scenen”, joka ilmenee muissa läntisissä valtioissa kun pohditaan Suomen paikkaa maailmanjärjestyksessä. Tässä Ahtisaari asettaa Suomen ”toimijaksi” (Agent) jonka pitäisi kyetä toimimaan (Agency) sellaisella ”tarkoituksella” (Purpose), että pääsisimme lopulta osaksi länttä. Näiden toimenpiteiden jälkeen Suomen asema olisi mahdollista muuttua huomattavasti kansainvälisemmäksi maailmanpoliittisella näyttämöllä (Scenella), osaksi todellista demokraattisten länsimaiden yhteisöä. Tämän seurauksena myös suomettuminen ja sen aiheuttama imagollinen haitta painuisi unholaan myös maailmanpoliittisella näyttämöllä (Scenella).

”Nato kielteisyys perustuu...Suomen historialliseen kokemuksen toisesta maailmansodasta joka on synnyttänyt voimakkaan yksin jäämisen ja omiin voimiin luottamisen kokemuksen, jota täydentää kuva Suomesta muusta maailmasta erillisenä saarena, jonka kannattaa pysytellä kaikenlaisten maailmalla vallitsevien vastakkainasettelujen ulkopuolella” (Kivenheimo, Turun Sanomat 25.11.2002)

Edellä ollut näkökulma jatkaa presidentti Ahtisaaren käsitystä siitä, miten maailmanpoliittinen ”Scene” näyttäytyy hyvin sinivalkoisen ja lähes Impivaaran kaltaisena. Ahtisaari ammentaa tähän asetelmaan voimaa historiallisesta ”Scenesta”, mikä vaikuttaa yhä

edelleen nykypäivän ”Scenella” vahvasti. Lienee hyvin selvää, että rivien välistä luettuna Nato-jäsenyyden anomien toimisi tekona ”act” ja näin ”Agent” eli Suomi muuttuisi ”Agency” toimijana kansainvälisemmäksi ja avoimemmaksi, niin länttä kuin muutakin maailmaa kohtaan.

”Suomen paikka on Natossa koska Suomi jakaa pohjimmiltaan samat arvot muiden jäsenmaiden kanssa. Miten suhteessa kansainvälisen terrorismin ja sen luomaan uhkaan voisimme pyrkiä pysyttelemään puolueettomana? Miten voisimme suhtautua välinpitämättömästi yhteiskunta- ja talousjärjestelmäämme ja niiden perustalla olevia arvoja vastaan kohdistuviin hyökkäyksiin” (Kivenheimo, Turun Sanomat 25.11.2002)

3.2.3 Ahtisaari kuusistolaisittain

Nostan esiin presidentti Ahtisaaren retoriikasta erään luontometaforan koska ne ovat melko usein käytettyjä presidenttien retoriikassa. Luontometafora liittyy tiukasti asiaintilaan, missä joku luonnonilmiö on vaikeasti hallittavissa tai jokin ekologinen katastrofi iskee täysin yllätyksellisesti (Kuusisto 1998, 140–141). Ahtisaari hyödyntää virkauransa jälkeen Jyväskylän yliopistolla pitämässään puheessa luontometaforaan hyvin vahvalla tavalla.

”NATO-optio on illuusio, jos ajatuksena on, että palovakuutus otetaan vasta sitten, kun tuli kytee jo nurkan alla. (presidentti Martti Ahtisaari, luento 23.11.2007 Jyväskylä)

Tämä presidentti Ahtisaaren lausunto viittaa olosuhteisiin, joissa Suomi on myöhästynyt Nato-jäsenyyden kyydistä ja ollaan tultu tilanteeseen, jossa on myöhäistä ryhtyä hakemaan sitä. Näkemykseni mukaan tässä Ahtisaaren kannanotosta välittyy myös vahva huoli mahdollisesta sotilaallisesta kriisistä, joka voisi koskettaa myös Suomea. Vasta silloin ymmärrettäisiin realiteetit ja Nato-jäsenyyden todellinen merkitys Suomen turvallisuuden kannalta. Presidentti Ahtisaari pyrkii kaikin keinoin korostamaan Nato-jäsenyyden kiireellisyyttä Suomen kannalta, jotta Suomen asema voidaan turvata mahdollisissa uhka tilanteissa. Itse luontometaforan ydin näyttäytyy tuleen ja tulipalon aiheuttamaan äkilliseen uhkaan. Tulipalo kuuluu luonnonmullituksista niihin joita on vaikea ennustaa, mutta siitä huolimatta niihin voidaan varautua huolellisella suunnittelulla ja ennakoimisella. Tämä ajattelu muodostaa Ahtisaaren luontometaforan ytimen. Toisin

sanoen Suomen Nato-jäsenyydellä voidaan turvata Suomen asema, ennen kuin se on liian myöhäistä.

3.3 Presidentti Halonen

3.3.1 Halonen perelmanilaisittain

Käytössä oli myös syy-seuraus mekanismiin perustuvaa argumentaatiota ja tuolloin vielä virassa ollut presidentti Halonen tuo esille virkakautensa ensimmäisessä valtiopäivien avajaispuheenvuorossa seuraavanlaisen näkökulman, joka näyttäytyy vahvasti kausali-teettiin perustuvana mekanismina.

”Eduskunta hyväksyi selontekojen linjaukset suurella yksimielisyydellä. Kansan valta-enemmistö on eri tavoin ilmaissut niille tukensa. Silloinen tasavallan presidentti Ahtisaari hyväksyi nämä linjaukset ja olin itse mukana päätöksenteossa. Kuvaamani yhteisesti hyväksytty kanta ei pidä sisällään tarvetta valmistautua Nato-jäsenyyden hakemiseen” (Suomen tasavallan presidentti Tarja Halonen, puhe eduskunnassa 1.3.2000).

Tämä presidentti Halosen puheenvuoro korostaa selvästi sitä miten ”syytä” näyttäytyy koko Suomen valtakunnan yksimielisyys siihen, kuinka vallitseva tila tulee säilyttää. Toisin sanoen turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko on hyväksytty laajalti kaikissa yhteiskunnan kerroksissa. Halonen korostaa argumentointiaan nostamalla eduskunnan ja sekä edeltäjänsä presidentti Ahtisaaren vielä erikseen esille. Presidentti Halonen liittyy vielä kansan tahdon osaksi ikään kuin koko Suomen yhteisesti päättämään linjaa. Seuraus siis näyttäytyy kaikkien yhteiskunnan toimijoiden yhteisenä haluna olla hakematta Nato-jäsenyyttä. Vaikka presidentin puheen foorumina toimivat eduskunta ja siellä paikalla olleet kansanedustajat ja ministerit. Silti tämäkin puhe on suunnattu laajalle universaaliyleisölle, joka varmasti kokee tämän argumentin kautta saaneensa itse vaikuttaa konkreettisesti Suomen valitsemaan linjaan. Halonen turvautui toisenkin ker- ran vastaavanlaiseen syy-seuraus tekniikkaan pitäessään uudenvuodenpuhetta vuonna 2011. Uudenvuodenpuhe lienee kaikista eniten seuratuin presidenttien puheiden formaatti, varsinkin kun puhutaan universaali yleisöstä ja medianäkyvyydestä.

”Suomi kuuluu Ruotsin, Itävallan, Irlannin ja Maltan lisäksi niihin EU: jäsenmaihin, jotka ovat Naton rauhankumppanimaita mutta eivät järjestön jäseniä. Olen yhtä mieltä

suomalaisten enemmistön kanssa siitä, että tämä järjestely sopii meidän turvallisuustarpeisiimme. On ollut sinänsä odotettavissa, että asiasta käydään meillä keskustelua näin vaalien alla, mutta mielestäni on ollut perusteetonta väheksyä Suomen tai muiden asiassa samanlaisen ratkaisun tehneiden maiden mielipidettä” (Suomen tasavallan presidentti Tarja Halonen, uudenvuodenpuhe 1.1.2011)

Tässä Halosen uudenvuoden puheen puolustuspolitiikkaa käsittelevässä osiossa on havaittavissa jälleen se, kuinka Halonen korostaa kansan enemmistön ja hänen itsensä jakamaa linjaa Suomen turvallisuuteen liittyvistä järjestelyistä. Lisäksi tasavallan presidentti Halonen nostaa argumenttinsa tueksi myös muut saman ajattelutavan jakavat Euroopan valtiot, jotka ovat ainoastaan Naton rauhankumppanivaltioita. ”Syy” on ikään kuin kansan ja presidentin jakama näkemys sekä muiden vastaavasti ajattelevien valtioiden linjaukset ja itse ”seuraus” kulminoituu vallitsevan turvallisuuspoliittisen statuksen säilyttämiseen. Myös mainita muihin EU-maihin korostaa jo kuulumista johonkin yhteisöön muiden maiden kanssa, mikä on jo sinänsä vallitseva yhteistyön taso.

Erilaisia vastamalleja käytettiin myös osoittamaan omien argumenttien ylivertauisuus suhteessa kilpaileviin vastakkaisiin argumentteihin. Tasavallan presidentti Halonen nostaa vuoden 2003 valtiopäivien avajaisissa esiin pitkäaikaisen Irakin kriisin sekä siihen liittyvän ”mallin” ja ”vastamallin”. Tässä seuraavassa puheessa korostuu se, miten silloinen tasavallan presidentti Halonen näkee YK:n ja siihen liittyvän rauhan rakentamisen kontekstin suotavana ”mallina” ja puolestaan Yhdysvallat ja heidän liittolaisensa ”vastamallina”. Presidentti Halonen korostaa myös Suomen ja Euroopankin sodan vastaista pyrkimystä ja ajattelutapaa. Tasavallan presidentti Halonen liittyy ainakin Suomen kansan enemmistön luomansa oikeamielisen ”mallin” taakse. Halonen näkee Yhdysvaltojen ja sen liittolaisten toimet oikeutettuna Suomessa ja muuallakin Euroopassa ainoastaan muutamien asiantuntijoiden kautta, mikä ei sinänsä johda lisäperusteluihin.

”Suomi on koko ajan lähtenyt siitä, että YK:n turvallisuusneuvostolla on ensisijaisesti vastuu kansainvälisestä rauhasta ja turvallisuudesta. Sotilaallisiin toimenpiteisiin ei tulisi ryhtyä ilman sen valtuutusta. Monet kansainväliset oikeuden asiantuntijat ovat sitä mieltä, että Yhdysvaltojen ja sen liittolaisten sotatoimet eivät ole kansainvälisen oikeuden mukaisia. Toki eräät asiantuntijat ovat esittäneet vastakkaisia tulkintoja. kan-

salaisten mielipide on sekä Suomessa että muualla Euroopassa voimakkaasti sotaan vastaan. (Suomen tasavallan presidentti Tarja Halosen puhe valtiopäivien avajaisissa, Eduskunnassa 26.3.2003)

Lienee myös aika selvää, että Presidentti Halonen ottaa tällä vastamalli asetelmalla laajemminkin kantaa Suomessa käytyyn Nato-keskusteluun, eikä pelkästään Irakissa tuolloin käynnissä olleeseen konfliktiin. Tai siihen, mikä olisi oikea tapa toimia vastaavissa tilanteissa globaalisti. Edellä tarkastellussa tasavallan presidentti Halosen puheessa on siis ikään kuin ainakin osittain rivien väliin piilotettu kaksoismerkitys Natoon suhtautumisen osalta, koska Yhdysvallat liittolaisineen muodostaa käytännössä Naton toiminnallisen sekä taloudellisen ytimen. Toki Haloselta löytyy hänen virkauransa jälkeiseltä ajalta eräs hyvin vahva ja haastava kysymyksen asettelu liittyen Naton ja YK:n merkitykseen ja asemaan. Tässä kannanotossa hän haastaa mielenkiintoisella tavalla paneelikeskustelussa Nato-myönteisen lähestymistavan.

”Onko YK-liiton puheenjohtaja sitä mieltä, että Nato on parempi kuin YK?” (Vento, Suomenkuvalehti 17.7.2013)

Toinen esimerkki YK:n ja Naton roolien ”mallin” ja ”vastamallin” jaotteluun on vuodelta 2011 Libyan konfliktista ja siihen liittyvissä länsimaisista toimijoista. Taustana tälle kannanotolle on vastakkain asettelu silloisen Eurooppa- ja ulkomaankauppaministeri Alexander Stubbin kanssa Naton roolista. Halonen ottaa kantaa rivien välistä toivoen Libyalle annettavan tuen olevan avustusjärjestöjen antaman avun kaltaista, eikä niinkään Naton kaltaisen sotaorganisaation toteuttamaa aseellista puuttumista. Presidentti Halonen ikään kuin pehmentää ja kätkee kannanottoaan toteamalla ”oli siellä kuka tahansa”, jottei YK näyttäytyminen mallina ja ”Nato” vastamallina olisi niin tuomitseva ulospäin.

”Oli siellä kuka tahansa, niin siellä tarvitaan ihmisiä, jotka paitsi siivoavat jälkiä niin myös auttavat rauhan rakentamisessa” (Kuhta, Helsingin sanomat 24.08.2011)

3.3.2 Halonen burkelaisittain

Aineiston tarkastelu identifikaation sekä erottautumien näkökulmasta tarjoaa mahdollisuuden huomata, miten Natoa tai siihen liittyviä elementtejä pyritään identifioimaan kuulumaan aina kulloinkin haluttuun suuntaan. Myös erottautuminen jostain toisesta kokonaisuudesta tai yhteydestä tarjoaa kosolti keinoja vaikuttaa retoriikan avulla. Näkemykseni mukaan tässä tasavalln presidentti Halonen osoittaa edellä mainitun konkreettisesti.

”Eduskunta hyväksyi selontekojen linjaukset suurella yksimielisyydellä. Kansan valtaenemmistö on eri tavoin ilmaissut niille tukensa. Silloinen tasavallan presidentti Ahtisaari hyväksyi nämä linjaukset ja olin itse mukana päätöksenteossa. Kuvaamani yhteisesti hyväksyty kanta ei pidä sisällään tarvetta valmistautua Nato-jäsenyyden hakemiseen” (Suomen tasavallan presidentti Tarja Halonen, puhe eduskunnassa 1.3.2000).

Edellä olleessa esimerkissä presidentti Halonen pyrkii identifioimaan oman näkemyksensä osaksi suurempaan joukkoon, joka koostuu kansasta, entisestä presidentistä sekä eduskunnasta. Voitaisiin tulkita myös, että Halonen identifioi itsensä osaksi muiden tahojen oikeaa tapaa ajatella ja toimia vallitsevissa oloissa. Joka tapauksessa presidentti Halosella on kaikkien merkittävien tahojen mandaatti tekemälleen linjaukselle, tai hän ainakin haluaa tuoda esiin. Mielestäni tämä puhe on oivallinen esimerkki mielenkiintoisesta identifikaatio prosessista, jossa jokainen kansalainenkin tuntee osallistuneensa presidentin ilmaiseman kannan muodostamiseen.

”Suomi kuuluu Ruotsin, Itävallan, Irlannin ja Maltan lisäksi niihin EU: jäsenmaihin, jotka ovat Naton rauhankumppanimaita mutta eivät järjestön jäseniä. Olen yhtä mieltä suomalaisten enemmistön kanssa siitä, että tämä järjestely sopii meidän turvallisuustarpeisiimme. On ollut sinänsä odotettavissa, että asiasta käydään meillä keskustelua näin vaalien alla, mutta mielestäni on ollut perusteetonta väheksyä Suomen tai muiden asiassa samanlaisen ratkaisun tehneiden maiden mielipidettä” (Suomen tasavallan presidentti Tarja Halonen, uudenvuodenpuhe 1.1.2011)

Tässä puheessa näkyy puolestaan vahvasti, kuinka Halonen käyttää jälleen identifikaatiota keinona vaikuttaa ja vakuuttaa. Presidentti Halonen identifioi Suomen osaksi suu-

rempaa joukkoa maita, jotka jakavat saman näkemyksen, siitä että rauhankumppanuus on riittävä taso tämän hetkiselälle yhteistyölle Nato-jäsenmaiden kanssa. Aivan kuten edellisessäkin esimerkissä Halonen pyrkii identifioimaan näkemyksensä Suomen kansaan ja ennen kaikkea heidän enemmistönsä mielipiteeseen. Presidentti Halosen puheesta nousee esiin myös identifikaation taso, jossa me kaikki suomalaiset olemme ikään kuin yhdessä oikeassa, eikä meidän mielipidettä tule väheksyä tai kyseenalaistaa. Kummassakin puheessaan presidentti Halonen ylittää mahdollisen kuilun itsensä ja kansan välillä, ollen ikään kuin vain yksi kansalaisista muiden joukossa ja haluten turvata Suomen turvallisuuden kaikissa mahdollisissa olosuhteissa.

3.3.3 Halonen kuusistolaisittain

Presidentti Halonen käytti hyväkseen puheenvuorossaan painajaismetaforan mekaniikkaa, liittyen hänen virkauransa aikaisten ulkoministerien toimintaan ja painotuksiin. Lisäksi siitä on paikannettavissa toinen ehkä hieman yllättäväkin perheeseen liittyvä ulottuvuus.

”Alkoi näyttää huonolta kun nämä meidän ministerimme – Häämies ja Stubb- lähes tyivät niin paljon amerikkalaisia, että alettiin olla pelkästään heidän varas- saan...mietin, että kun lähtee sutta pakoon, tulee karhu vastaan, Halonen kertoo”. (Lehtilä 2012, 176)

Tämä metafora pyrkii tuomaan esiin pahan pakeneminen voikin johtaa vähintään yhtä pelottavaan ja painajaismaiseen tilanteeseen, ellei jopa pahempaan. Toisin sanoen kulman takana odottaakin jotain vielä hirveämpää aivan kuin yöllisessä painajaisunessa. Lisäksi kyseisessä presidentti Halosen kannanotossa on havaittavissa vielä eräänlainen perhemetaforan taso, missä ”nämä meidän ministerit” ovat kuin kurittomia Suomi-perheen poikia, jotka eivät vielä oikein ymmärrä kokemattomuuttaan sitä mitä ovat tekemässä. Pojat ovat siis viemässä Suomea toisen uhkan edestä kohti toista mahdollisesti vielä pahempaa uhkaa, jolloin koko Suomi-perhe voi joutua vaikeuksiin. Tässä yhteydessä presidentti näyttäytyy Suomi-perheen äitihahmona sekä myös ministerien kaitsijana. (Lakoff 2005)

3.4 Tasavallan presidentti Niinistö

3.4.1 Niinistö perelmanilaisittain

Tutkimastani materiaalista nousee esiin kaikista voimakkaimmin erityyppiset syy-seuraus-mekanismiin perustuvat keinot vaikuttaa ja vakuuttaa. Seuraava lainaus virassa olevan tasavallan presidentti Sauli Niinistön puheessa osoittaa kausaalisuuteen perustuvan argumentaatio tekniikan hyvin selkeästi.

”Nato jäsenyyttä on harkittava uudelleen, mikäli Eurooppaan tai sen lähialueille iskisi mittava konflikti tai sotatilanne” (Niinistö, Yle- uutiset 17.6.2013)

Tässä tasavallan presidentti Sauli Niinistön argumentoinnissa nousee vahvasti esiin ajatus siitä, miten mahdollisesti Suomen lähialueilla esiin nouseva kriisi tai konflikti voisi toimia ”syyinä”. Tämän syyn ”seuraus” voisi olla mahdollisen Nato-jäsenyyden vakava harkinta tai jopa hakeminen. Tässä esimerkissä syy-seuraus-mekanismi näyttyy hyvin konkreettisesti ja loogisella tavalla. Vaikka, tämä lainaus on Sauli Niinistön Kultaranta keskustelaisuudesta, jossa paikalla on arvovaltaisia kutsuvieraita, suuntautuu argumentaatio laajemmalla universaalille yleisölle.

Niinistö on käyttänyt myös samaa syy-seuraus-suhteeseen perustuvaa tekniikkaa pyrkessään aktivoimaan ja tervehdyttämään Nato-kontekstissa käytävää keskustelua. Hän on pyrkinyt argumentoimaan vahvasti Nato-keskustelun avoimuuden ja keskustelukumppanien mielipiteiden kunnioittamisen puolesta. Tästä löytyy vahva näyttö esimerkiksi kesän 2014 Kultaranta-keskustelutilaisuudesta jossa tasavallan presidentti Niinistö pyrkii korostamaan puheessaan Nato-keskustelun tärkeyttä sekä oikeanalaista keskustelukumppania kunnioittavaa otetta. Tässä yhteydessä ilmenee myös vahvasti ”syy” ja sille ”seuraus” miksi juuri nyt kannattaa ja pitää keskustella avoimesta Natosta ja siihen liittyvistä teemoista.

”Nyt taitaa olla niin, pitäisikö sanoa, että tuli virka-apua tuolta itäiseltä naapuriltamme. Tänä päivänä meillä on syytä ja aihetta keskustella” (tasavallan presidentti Sauli Niinistö, Yle-areena 8.6.2014)

”Ei ole olemassa mitään turvallisuuspolitiikan tabuja, mutta on olemassa vastuu perustelujen ja vastaperustelujen vakavasti ottamisessa” ”(tasavallan presidentti Sauli Niinistö, Yle-areena 8.6.2014)

”Huomisen puheurakan aloitamme yhdellä pysyväisluonteisella seikalla, se on Venäjä. EI se taida pois lähteä, vaikka kuinka katsoisimme länteen, eikä se lähde pois vaikka se katsoisi kuinka itään” ”(tasavallan presidentti Sauli Niinistö, Yle-areena 8.6.2014)

Virassa oleva tasavallan presidentti Sauli Niinistö osaa hyödyntää historiaan perustuvaa kvasiloogista argumentointia, tosin hieman eri tavoin kuin presidentti Ahtisaari. Presidentti Niinistö tuo esiin Suomen historiallista mainetta liittyen rauhallisena ja puolueetomana, korostaen historiasta kumpuavaa edellisten sukupolvien viisautta vaikeiden asioiden hoidossa. Tässä Niinistön puheessa nousee esiin menneisyyden ja nykyisyyden vertailu, sekä tavallaan osin myös ottaen kantaa myös tulevaisuuteen. Lisäksi presidentti Niinistön argumentaatio korostaa vahvasti Suomen omaa tahtoa ja päätösvaltaa, ympärillä aina kulloinkin tapahtuvista asioista huolimatta.

”Ja kuten eräs edeltäjästäni varoitti, mitään ei pidä tehdä ajattomalla ajalla- abstraktiona, ilman tilanteen ja ajankohdan tajua. Suomi päättää paikkansa ja suuntansa, niin kuin sille on, siinä asetelmassa, jonka historia kulloinkin ympärillemme asettaa”. (Summanen, Verkkouutiset 27.8.2013)

”Oli Natoa tai ei, on meidän pidettävä omasta puolustuksestamme huolta”(tasavallan presidentti Sauli Niinistö, Yle-areena 8.6.2014)

3.4.2 Niinistö burkelaisittain

”Ja kuten eräs edeltäjästäni varoitti, mitään ei pidä tehdä ajattomalla ajalla- abstraktiona, ilman tilanteen ja ajankohdan tajua. Suomi päättää paikkansa ja suuntansa, niin kuin sille on, siinä asetelmassa, jonka historia kulloinkin ympärillemme asettaa”. (Summanen, Verkkouutiset 27.8.2013)

Tämä virassa olevan tasavallan presidentti Sauli Niinistön näkemys kuvaa selkeästi kuinka Suomen (Agent) on oltava toimissaan (Act) hyvin maltillinen ja seesteinen. On myös ymmärrettävä, mitä aina kulloinenkin tilanne merkitsee juuri Suomen kannalta maailmanpoliittisella ”Scenella”. Tässä nousee vahvasti esiin myös se, miten Suomen (Agent) on aina päätettävä itse toimensa (Act) tarkoitus (Purpose) kulloisellakin, osin historiastakin kumpuavalla, ”Scenella”.

”Nato jäsenyyttä on harkittava uudelleen. mikäli Eurooppaan tai sen lähialueille iskisi mittava konflikti tai sotatilanne” (Niinistö, Yle- uutiset 17.6.2013)

Myös edellä ollut Niinistön kannanotto korostaa Suomen (Agent) toimijuutta (Agency), siinä tilanteessa jos ympärillämme olevat olosuhteet (Scenet), muuttuisivat jonkin vaarallisen konfliktin tai kriisin seurauksena. Tällöin Suomi (Agent) harkitsee ja toimii (Act), jos niin itselleen parhaaksi katsoo. Luonnollisesti tuolloin jäsenyys hakemuksen tarkoitus (Purpose) olisi päästä osaksi Natoa ja vakauttaa Suomen asema turvallisuuspoliittisesti. Tämä tietenkin muuttaisi Suomen (Agent) toimijuutta (Agency) koko maailmanpoliittisella (Scenella) niin idän kuin lännenkin suuntaan.

3.4.3 Niinistö kuusistolaisittain

Presidentti Niinistö käyttää usein hyväkseen niin painajais- kuin luontometafaaraakin. Seuraavassa esimerkissä presidentti Niinistö käyttää luontometaforaakin hyväkseen puhuessaan Kultaranta keskustelutilaisuudessa Suomen turvallisuuspolitiikan suunnasta ja tulevaisuudesta.

”Maailma muuttuu nyt nopeaan tahtiin, joku on verrannut sitä kuohuvaan koskeen, jossa vesi menee ja veneet menevät sen mukaan, jos veneessä on vikkeliä ja joustava tilanteisiin soveltuva kuljetus. Mutta valitettavasti joku niistä karahtaa myös karille, meillä Suomessa ei ole sellaista tarkoitusta”. (tasavallan presidentti Sauli Niinistö, Yle-areena 16.6.2013)

Tasavallan presidentti Niinistö korostaa malttia ja rauhallisuutta, kuitenkin siten, että tarpeen tullen pitää olla valmis nopeisiinkin suunnanmuutoksiin. Metafora liittyy siihen

miten hankalienkin olosuhteiden vallitessa on osattava luovia meille suomalaisille juuri sopiva väylä. Vaikka ympärillämme tyrskyä ja kuohuu, niin oikeanlaisella ohjauksella voimme välttää pahimmat tyrskyt ja karikot, luonnollisesti sillä edellytyksellä, että meillä on asiansa osaava kippari. Tämän koko metaforan rakenne ja ydin liittyy tasavallan presidentti Niinistön Nato-argumentointiin sekä laajempaan pyrkimykseen viedä Suomea hallitusti virran mukana, kuitenkin nopeita korjausliikkeitä tehden mahdollisten karikoiden näkyessä ulapalla.

Luontometaforien lisäksi on syytä nostaa esiin myös painajaisiin ja erilaisiin murhenäytelmiin liittyvät metaforat. Kuusisto kuvaileekin painajaismetaforia mustanpuhuvina kauheuksina, joissa joku väistämätön tilanne lähestyy aivan kuin painajaisuudessa. Tämä tilanne johtaa usein peruuttamattomaan ja tuhoisaan lopputulemaan. (Kuusisto 1998, 137–138.) Mahdollinen Nato-jäsenyys ja sen aiheuttamat seuraukset nähdään usein hirviönhahmossa kulkevana ilmestyksenä tai eräänlaisen pahimpana painajaisena, joka luonnollisesti halutaan torjua. Tästä nimenomaisesta ajattelusta tai pikemminkin sen purkamisesta löytyy Niinistön näkemys.

”Minulla ei ole mitään vaikeuksia sanoa sanaa Nato. Meillä on vanha perinne, että Nato tarkoittaa pelottelua, uhkaa. Nekin jotka ovat hallitusohjelmissaan hyväksyneet Nato-optiota, puhuvat toisessa paikassa hirvityksestä, hirviöstä nimeltä Nato”. (Sauli Niinistö, Helsingin Sanomat 12.11.2011)

Presidentti Niinistön esiin tuoma näkökulma eräänlaisesta metaforan purkamisesta korostaa, kuinka Nato keskustelun tulisi olla avoimempaa ja sitä kautta moniäänisempää. Eli toisin sanoen olisi aika nousta poteroista kohti ennakkoluuttomampaa dialogia. Tasavallan presidentti Niinistö tuo esiin eräässä toisessa puheessaan esiin murhenäytelmän metaforan konduktöörin virkapuvussa, joka johtaa lopulta painajaismaiseen kyytiin, koska matkustajan lippu on pakko leimata. Huoleton ”vapaamatkustus” voi päättyä pahimmassa tapauksessa hyvinkin hurjaan ja kylmään kyytiin.

”Eli jos oma tahto tai raha eivät riitä niin liitytään, joku sitten hoitaa. Turvallisuutta ei voi laskea vapaamatkustamisen doktriinin varaa. Siinä kyydissä voi tulla kylmä, vii-

meistään siinä vaiheessa kun konduktööri ilmestyy näkyviin” (Suomen tasavallan presidentti Sauli Niinistö, Suurlähettiläskokous 27.8.2013)

Suomen oman kansallisen puolustuskyvyn merkitystä ei saa unohtaa. olimmepa me sitten Nato-jäsenmaa tai ei. Kaiken tulee pohjautua paikalliseen osaamiseen ja varmuuteen siitä, että oma toimintakyky on turvattu kaikissa olosuhteissa. Matkalaista lähestyvä jylhä konduktöörin hahmo voi merkitä montaa eri asiaa aina kontekstista riippuen: se voi merkitä uhkaa johonkin vaaralliseen rauhanpakottamisoperaatioon tai kansallisen puolustuksen jättämistä ikään kuin heitteille pelkästään Naton muodostaman sotilasliiton varaan. Yhtä kaikki ydinajatuksena lienee se, että lopulta Suomen on aina kyettävä itse huolehtimaan itsestään, oli tilanne sitten Nato-jäsenyyden suhteen mikä tahansa.

4 Analyysin tasojen yhdistäminen

Aion nyt yhdistää tutkimustulokseni presidenttien virkaurien mukaiseen järjestykseen ja huomioida myös virkaurien ulkopuoliset kannanotot tutkimusmateriaalini puitteissa. Lisäksi otan analyysiini mukaan myös virkauran aikaisen turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon, jotta voin verrata presidenttien käyttämää retoriikkaa suhteessa siihen. Huomioin myös virkauran ulkopuolisen retoriikan aina suhteessa sillä hetkellä voimassa olevaan turvallisuus- ja puolustuspoliittiseen selontekoon.

Käyn ensiksi läpi pääpiirteissään tasavallan presidentti Ahtisaaren virkauran aikaisten selontekojen pääpiirteet, jotta voin verrata niiden sisältöä hänen käyttämäänsä retoriikkaan.

Vuonna 1995 julkaistu Suomen turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko korostaa Euroopan yhtenäisyyttä ja tiiviyyttä sekä uusien jakolinjojen syntymisen estämistä. Yhteiset pelisäännöt ja valtioiden välinen tasavertaisuus korostuvat selonteon arvomaailmassa hyvin vahvasti. Suomen asema valtiona nähdään selkeänä ja vahvana myös kansainvälisesti ajatellen, vaikka kylmän sodan aikakaudesta on kulunut vain vähän aikaa. Myös Euroopan unioni ja sen tuoma yhteisöllisyys nähdään vakautta ja rauhaa tuovana mallina. Erityisesti selonteko korostaa yhteistyön merkitystä puhuttaessa koko Euroopan kattavasta turvallisuus- ja ulkopolitiikasta. Tämä sisältää myös vaatimuksen vastuunkannosta ja osallistumisesta yhteisten turvallisuushaasteiden hoitamiseen. (Puolustusministeriö 1995, 1/3.)

Selonteon pohjalta Suomi näkee kansainvälisen turvallisuuden pohjautuvan Yhdistyneiden kansakuntien sekä Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön arvoille ja periaatteille. Myös Euroopan unionin yhteinen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka nähdään vahvana vaikuttajana myös Suomen tulevaisuuteen, koska yhtenäinen Eurooppa edellyttää alueellista yhteistoimintaa valtioiden kesken. Selonteko korostaa myös sitä miten tärkeää on osallistua esimerkiksi NATO:n, WEU:n ja muiden Pohjoismaiden kriisinhallinta operaatioihin. Kuitenkin myös korostetaan sitä miten Suomi ei tule osallistumaan operaatioihin, joissa tullaan vaatimaan sotilaallisia voimakeinoja. Suomen kannalta sotilaallinen uhka nähdään hyvin vähäisenä, kylmän sodan laimenemisen seurauksena. Kuitenkin Suomen on yhä edelleen kyettävä pitämään uskottavaa puolustusta yllä ja

siihen ainoa vaihtoehtona nähdään itsenäinen puolustus, joka myös osaltaan lujittaa koko Euroopan kykyä puolustautua ja ylläpitää vakaata ympäristöä. (Puolustusministeriö 1995, 2/3.)

Toinen presidentti Ahtisaaren virkauran aikainen selonteko julkaistiin vuonna 1997 ja se tukeutuu pitkälti päälinjoissaan vuonna 1995 julkaistuun selontekoon. Kuitenkin siellä on nostettu muutamia seikkoja vahvemmin esiin kuin edellisessä selonteossa. Vuonna 1997 Euroopan unionin lisäksi nostetaan Venäjä ja NATO hieman selkeämmin Suomen turvallisuuden kannalta kaikkein tärkeimmiksi turvallisuus- ja puolustuspoliittisiksi elementeiksi. Tähän liittyen todetaan, että ne kaikki ovat organisaatioina muutoksen kourissa, unohtamatta kuitenkaan niiden merkitystä vakauden ja tasapainon synnyttäjinä. Myös oman puolustuksen tärkeys ja liittoutumattomuus nostetaan edelleen esiin yleistä vakautta koko Eurooppaan luovana voimana. Selonteko ottaa muuten vahvasti kantaa puolustusvoimien uudistamiseen ja kehittämiseen talouden ehdoilla, kuitenkin niin, että niiden uskottavuus ja toiminta ei kärsi. (Puolustusministeriö 1997, 4-5.)

Presidentti Ahtisaaren kanta Natoon on pysynyt ennallaan oikeastaan koko tarkastelujakson ajan. Luonnollisesti virkakautensa aikana hän joutui pysymään pääpiirteissään edellä esitettyjen selontekojen raameissa. Kuitenkin myös hänen virkakautensa aikaisista puheista on havaittavissa vahva halua yhteisöllisyyteen ja yhdessä toimiseen turvallisuus- ja puolustuspoliittisten kysymysten äärellä. Myös globalisaation ja demokratian käsitteet ovat usein läsnä Ahtisaaren puheissa jo hänen virkakautensa aikana. Selkeästi on myös havaittavissa se miten virkakautensa aikana presidentti Ahtisaari näkee Naton porttina uuteen aikakauteen missä valtiot ovat tasavertaisia ja yhteistyökykyisiä löytämään vastauksia globaaleihin ongelmiin. Virkauran aikaisissa puheissaan Ahtisaari käyttää paljon samoja teemoja ja linjauksia joita tuon aikakauden selonteotkin korostavat. Näitä elementtejä ovat kaikille yhteiset turvallisuusongelmat sekä niiden hoitaminen yhteisvastuullisesti. Kuitenkin presidentti Ahtisaari onnistuu tekemään jo virkakautellaan irtiottoja selonteosta korostamalla vahvasti Naton merkitystä erityisen vakauden ja rauhan luojana, sekä Naton kykyä muovautua kriisinhallinta tahoksi lähes Yhdistyneiden kansakuntien tavoin.

Virkaauransa aikana presidentti Ahtisaari käytti vastamalleihin perustuvaa argumentointia, jonka avulla hän pyrki tuomaan esille menneisyyden ja nykyisyyden erot ja erityisesti sen, miten kansainvälisyys ja Naton laajeneminen ovat varteenotettavia vaihtoehtoja turvallisuuden ja vakauden suhteen. Tässä näkyy selvästi se miten Ahtisaari pysyttelee selonteon raameissa, kuitenkin tuoden rivien välistä esiin Naton varteenotettavana vaihtoehtona myös Suomelle. Ahtisaari käytti virkaauransa aikana myös kausalisuuteen perustuvaa argumentointia, jolla hän toi esiin sen miten alati globalisoituvassa maailmassa on mahdotonta pärjätä yksin ilman tukiverkkoa. Tämä voidaan nähdä piiloviestinä siitä, miten Suomenkin tulisi harkita Nato-jäsenyyttä kansallisen turvallisuuden taakamiseksi. Toki tämänkin Ahtisaari kätkee laajempien käsittekokonaisuuksien taakse.

Ahtisaari hyödynsi myös identifikaatioon perustuvia retorisia keinoja virkaauransa aikana. Kaikissa näissä tilanteissa perusrakenne oli identifioida Nato rauhaa ja vakautta luovaan ilmapiiriin sekä eheyden eetokseen. Myös Naton identifioiminen kriisinhallintaorganisaatioksi, eikä niinkään sotajoukoksi liittyy tähän samaan teemaan. Vaikka tuon aikakauden selonteko korostaakin yhteistyötä ja yhtenäisyyttä, niin silti Ahtisaari tuo Naton eräänlaiseksi rauhan ja vakauden työkaluksi, jota Eurooppa voi hyödyntää kriisien syntyessä. Vaikka hän ei sanokaan suoraan, että Suomen Nato-jäsenyys oli suotavaa, niin silti tästä on selkeästi pääteltävissä vahva myönteisyys Naton roolia ja organisaatiota kohtaan. Virkaauran aikaisesta retoriikasta on nähtävissä Nato-myönteisyys, mutta se ilmenee enemmänkin piilomerkitysten ja laajempien termien kautta, jotka edustavat vakautta ja turvallisuutta kansainvälisessä kontekstissa. Ahtisaari ei kuitenkaan lähde rikkomaan tai haastamaan selontekoa virkaaurallaan mitenkään näkyvästi, vaan hän tuo näkemyksensä hyvin korrektisti ja siististä esiin ikään kuin rivien välistä.

Virkaauran jälkeinen retoriikka noudattaa samaa Nato-myönteistä linjaa, mutta enää sitä ei tarvitse tulkita piilomerkitysten tai terminologian kautta. Ahtisaari tuo hyvin suoraan esille sen, että Suomen tulisi hakea mahdollisimman nopeasti Nato-jäsenyyttä, ennen kuin se on liian myöhäistä. Virkaauransa jälkeen Ahtisaari on vahvasti eri linjoilla suhteessa Suomen 2000-luvun selontekoihin. Selonteot kyllä tunnustavat Naton merkityksen turvallisuutta ja vakautta tuovana voimana, mutta niissä ei kuitenkaan kehoiteta Suomea hakemaan Nato-jäsenyyttä.

Siirryttäessä tarkastelemaan tarkemmin presidentti Ahtisaaren virkauran jälkeistä retoriikkaa, niin on selkeästi havaittavissa, että hän ei lainkaan turvautunut argumentoinnissaan syy-seuraus-mekanismiin. Kuitenkin siirryttäessä todellisuuden rakennetta muokkaaviin argumentteihin on havaittavissa, että presidentti Ahtisaari käyttää niitä ahkerasti Nato-kontekstin yhteydessä. Presidentti Ahtisaari asettaa usein Naton ”malliksi” ja sen kilpailevan vaihtoehdon ”vastamalliksi. Ahtisaari käyttää myös runsaasti todellisuuden rakennetta muokkaavia argumentteja käsitellessään suomalaisuuden arvoperustaa ja Euroopan Suomi-kuvaa. Hyvin mielenkiintoinen nyanssi on myös presidentti Ahtisaaren suorittama vanhan ja luutuneen vastamallin purkaminen, jossa hän tuo Venäjän horisontaalisesti samalle tasolle Läntisen Euroopan kumppaniksi.

Joka tapauksessa kaikkein eniten presidentti Ahtisaari käytti niin sanottuja kvasiloogisia tekniikoita, joiden avulla hän pyrki nimenomaisesti vertaamaan Suomen tilannetta ja asemaa jo olemassa oleviin Nato-valtioihin. Lisäksi Ahtisaari ammensi vertailupohjaa historiallisesta ulottuvuudesta liittyen juuri Venäjän aikeiden ja asenteiden muuttumiseen suhteessa entiseen Neuvostoliittoon. Kantavan teemana presidentti Ahtisaaren puheissa voidaan pitää siis Suomen viemistä muiden demokraattisten länsimaiden joukkoon samalla kirkastaen Suomi-kuvaa eritoten muiden länsimaiden silmissä. Myös Venäjä-ulottuvuudella hän peräänkuuluttaa Venäjän asemaa Euroopan unionin ja Läntisen Euroopan kumppanina eikä kylmän sodan aikaisena vihollisena.

Presidentti Ahtisaari oli tutkimukseni kohteina olleista presidenteistä ainoa, joka käytti dissosiativisuuteen perustuvaa argumentointia. Hän pyrki nostamaan tämän argumentointitekniikan kautta esiin sen, miten suomalaisten penseä suhtautuminen mahdolliseen Nato-jäsenyyteen ei johdu itse Natosta organisaationa, tai sen edustamista arvoista, vaan pikemminkin suometumisesta ja sen tuomasta arkuudesta uusia asioita kohtaan.

Seuraavaksi siirryn tarkastelemaan presidentti Ahtisaaren käyttämiä retorisia keinoja, jotka ilmenevät niin kutsutun dramatistien pentadin muodossa. Tässäkin kohtaa presidentti Ahtisaari korostaa suomettunutta ”scenea” ja sieltä pyrkimistä osaksi länttä juuri Naton kautta. Vasta tämän seurauksena Suomi pääsisi presidentti Ahtisaaren näkemyksen mukaan osaksi läntisten demokratioiden uskottavaa joukkoa. Tässäkin yhteydessä

presidentti Ahtisaari korostaa suomalaisen ”scenen” historiallista jopa ”impivaaralaista” aspektia, missä näyttäydymme erillään muusta Euroopasta, myös Euroopan yhteisten asioiden osalta. Dramatistisen elementtien kautta presidentti Ahtisaari pyrkii luomaan asetelman, jossa Suomen paikka ja toimijuus kyettäisiin viemään osaksi läntistä Eurooppaa.

Siirryttäessä presidentti Ahtisaaren käyttämiin identifikaatiotekniikoihin voidaan todeta jo heti alkuun, että presidentti Ahtisaari on käyttänyt niitä selvästi eniten suhteessa muihin tarkastelujakson presidentteihin. Tässäkin kontekstissa presidentti Ahtisaari nostaa vahvasti esiin juuri länsimaisten demokratioiden arvot sekä Suomen sitoutumisen osaksi niitä Naton kautta. Toisin sanoen juuri Nato-jäsenyys toimii eräänlaisen identifioitumisväylänä osaksi sivistynyttä maailmaa, joka kunnioittaa tiettyjä perusarvoja ja joista on vaikea olla eri mieltä. Identifikaationkin kohdalla presidentti Ahtisaari ottaa esiin itäisen ulottuvuuden pyrkien identifioimaan Venäjän osaksi länttä ja Euroopan unionia, ainakin eräänlaisen yhteistyöverkon toimijana. presidentti Ahtisaari käyttää identifikaatiota hyvin mielenkiintoisella tavalla identifioiden Suomen kuulumaan samaan kategoriaan entisen Neuvostoliiton maiden kanssa. Yhteenvedon omaisesti voidaan todeta se, että presidentti Ahtisaari käyttää identifikaation keinoja hyvin monipuolisesti. Hänen identifiointitekniikastaan on jopa havaittavista eräänlaista turhautumista ja pettymystä Nato-keskustelun laimeuteen ja saamattomuuteen.

Ahtisaari ei käyttänyt retoriikassaan juurikaan metaforia, mutta tämä ainoaksi jäänyt Natoon liittyvä metafora kertoo sitäkin enemmän siitä, mitä presidentti Ahtisaari pyrkii argumentoimaan. Ehkä juuri sen vuoksi se päättyi osaksi koko työni otsikkoa. Tässä metaforassa Ahtisaari viittaa koko Nato-jäsenyyden utopistisuuteen ja siihen, miten Suomi on auttamattomasti myöhässä.

Voidaan todeta, että niin virkauralta kuin sen ulkopuoleltakin löytyi presidentti Ahtisaarta koskevasta materiaalista monipuolisesti erilaisia argumentatiivisia tekniikoita sekä retorisia keinoja. Presidentti Ahtisaaren kaikissa lausunnoissa on melko selkeä teema joka, korostaa tarvetta Suomen kuulumiselle osaksi läntisiä demokratioita juuri Euroopan unionin sekä Naton kautta koko kansakunnan hyvinvoinnin vuoksi. Tässä

yhdistyvät niin puolustuspoliittiset, talouspoliittiset kuin geopoliittisetkin argumentit, joita presidentti Ahtisaari korostaa aina yleisötyypistä riippuen.

Haluan vielä nostaa esiin erään presidentti Ahtisaaren lausunnon hänen virka-uraltaan jossa hän toteaa puolustusvoimien johdolle seuraavaa liittyen Natoon:

”Olin sanonut armeijan johdolle, että mennään niin lähelle ettei kukaan pääse väliin, mutta ei vielä jäseneksi” (Merikallio & Ruokanen 2009, 348)

Mielestäni tässä ilmenee, kuinka Ahtisaari oli jo virkaurallaan kulissien takana melko samoilla linjoilla Nato-jäsenyydestä kuin virkauransa jälkeen julkisesti. Oli kysymys sitten virka-urasta tai sen jälkeisestä ajasta, voidaan todeta, että presidentti Ahtisaaren linja niin argumentatiivisesti kuin retoristenkin keinojen valossa korostaa selkeästi aktiivisuutta, avoimuutta ja optimistisuutta kohti laajaa idän ja lännen yhteistyöverkostoa, jossa kukaan ei saa käpertyä yksinään omaan kuoreensa.

Presidentti Halosen virkauran aikana ilmestyi kome turvallisuus- ja puolustuspoliittista selontekoa. Vuoden 2001 turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko korostaa Naton merkitystä toimijana, joka muokkaa koko Euroopan turvallisuuden peruspilareita. Varsinainen sotilaallinen uhkakuva koko Euroopan mittakaavassa nähdään hyvin epätodennäköisenä. Selonteossa nostetaan esiin myös Itämeren valtioiden sotilaallinen yhteistyö, joka omalta osaltaan nostaa myös alueen turvallisuutta. Tähän vaikuttaa kuitenkin myös Euroopan unionin sekä Naton maantieteellinen laajentuminen sekä Venäjän ja Baltian maiden ulkopoliittisten suhteiden kehittyminen. (Puolustusministeriö 2001, 3.) Kyseinen selonteko kuitenkin korostaa myös Naton merkitystä eräänlaisena neutralisoijana, joka tuo koko Euroopan alueelle tietynlaista vakautta ja yhteisöllisyyttä myös puolustuspoliittisesti (ibid. 2001, 18).

Selonteko toteaa myös Suomen Naton kanssa tehtävän sotilaallisen yhteistyön lisäävän positiiviseksi koettuja arvoja kuten luottamusta ja läpinäkyvyyttä. Kansainvälinen yhteistyön ulottuvuus nähdään keinona estää ja välttää erilaisia sotilaallisia konflikteja. (ibid. 2001, 20.) Naton kanssa suoritettava yhteistyö nähdään väylänä parempaan turvallisuuteen Suomessa sekä keinona vaikuttaa. Selonteko toteaa myös, että Suomi tulee

huomioimaan puolustuksensa suunnittelussa valmiuden ottaa tarvittaessa vastaan Naton tarjoamaa tukea. (ibid.2001, 4.)

Myös Venäjän ja Naton välinen keskusteluyhteys nähdään tärkeänä elementtinä koko Itämeren alueella, koska Naton rooli on vahvistunut kyseisellä maantieteellisellä alueella (ibid.2001, 24–25). Myös Venäjän negatiivisuus Naton itälaajentumiseen otetaan selonteossa esille, ja sen tiimoilta halutaan muistuttaa Venäjän merkityksestä koko puolustuspolitiikan kannalta. Lisäksi selonteko tuo esiin, että kaikissa olosuhteissa mahdollinen Naton laajeneminen itään tulee toteuttaa siten, että sillä on turvallisuusympäristöä stabiloiva vaikutus ja pyritään estämään idän ja lännen mahdollista polarisoitumista. (ibid.2001, 25–27, 34). Selonteko toteaa, että Suomen puolustaminen viime kädessä perustuu kansalliseen ja itsenäiseen puolustuskykyyn, johon kuuluu tärkeänä osana sotilaallinen liittoutumattomuus (ibid.2001, 38).

Vaikka vuoden 2004 selonteossa korostetaan edelleen Suomen puolustusjärjestelyjen perustuvan itsenäiseen ja liittoutumattomaan malliin, niin yhtä aikaa Euroopan vakauden voimavarana nähdään juuri Euroopan unionin sekä Naton laajeneminen. (Puolustusministeriö 2004, 8) Lisäksi Nato nähdään myös kriisinhallintatoimijana, joka mahdollista valtioiden välisen turvallisuuspoliittisen yhteistyön. Myöskään Venäjä ei enää näyttäydy samankaltaisena uhkana kuin aiemmin, ja muutenkin Nato nähdään enemmänkin mahdollisuutena liukua osaksi kansainvälistä vaikutuspiiriä. Tavallaan voitaisiin puhua eräänlaisesta jatkumosta yhteistyökumppanuudesta mahdolliseen jäsenyyteen. Selonteosta nousee esiin rivien välistä myös halu seurata muita eurooppalaisia valtioita, jotka ovat jo liittyneet osaksi Natoa. (ibid. 2004, 62.) Kuitenkaan vuoden 2004 selonteko ei kerro kerro sitä, aikooko Suomi hakea mahdollisesti Nato-jäsenyyttä, vaikka kansainvälisen yhteistyön eetos ilmeneekin vahvasti.

Tultaessa vuoden 2009 selontekoon on havaittavissa selkeästi miten korostetaan yhä enemmän koko Euroopan laajuista yhteistyöverkostoa sekä ennaltaehkäisyn merkitystä myös puolustuspoliittisesti. Selonteosta on poimittavissa elementtejä jotka korostavat Natoon liittyviä positiivisia elementtejä kuten vaikutusmahdollisuuksien paraneminen, konfliktien ennaltaehkäisyä sekä yleisen turvallisuuden paraneminen. Esiin nousee myös se, miten Suomi voisi edelleen päättää puolustuksena ytimestä vaikka kuuluisim-

me Natoon. Toisaalta mainitaan myös se, miten mahdollinen jäsenyys voisi velvoittaa niin sotilaallisesti kuin poliittisestikin (Puolustusministeriö 2009, 67.)

Selonteko nostaa esiin lopulta monia Nato-jäsenyyttä puoltavia seikkoja, jotka korostavat yhtenäisyyttä ja vaikutusmahdollisuuksien parantumista. Jopa taloudelliset aspektit, kuten puolustusteollisuuden näkymät sekä avun vastaanottokyky, nostetaan osaksi perusteluja. Tavallaan argumentaatio mahdollisen Nato-jäsenyyden kannalta on laajentunut, tuoden esiin kokonaan uusia näkökulmia. Tähän selontekoon on otettu mukaan selkeämpiä linjauksia kuin kahteen aikaisempaan selontekoon. Myös kansalaisten mielipiteen merkitys puhuttaessa mahdollisesta kansanäänestyksestä on merkittävä avaus kohti mahdollista konkretiaa. (ibid. 2009, 68.)

Presidentti Halonen käytti syy-seuraus-mekanismiin perustuva argumentointia enemmän kuin presidentti Ahtisaari. Halosen suorittama syy-seuraus suhteeseen perustuva argumentointi tapahtui oikeastaan aina hänen virka-uransa ajan virallisissa asiayhteyksissä, kuten uudenvuoden puheessa tai jossain vastaavassa virallisessa kontekstissa. Lähes aina hänen argumentointinsa perustui yksimielisyyteen, joka vallitsi koko Suomessa aina kansaa, eduskuntaa ja presidenttiä myöten. Lisäksi hän on ainoa presidentti, joka nostaa esiin myös turvallisuus- ja puolustuspoliittiset selonteot osana argumentointiaan.

Vaikka presidentti Halosen puheiden teemat ja argumentointi noudattelevat lähes aina turvallisuus- ja puoluepoliittisen selonteon linjaa, siellä on silti nähtävissä vahvaa negatiivista suhtautumista pelkkää Nato-organisaatiota kohtaan. Halonen muotoilee aina syy-seuraus-mekaniikan siten, että kaikki toimijat haluavat yhteisesti noudattaa turvallisuus- ja puolustuspoliittista selontekoa, jonka kanta on kielteinen Suomen Nato-jäsenyydelle. Lisäksi presidentti Halonen tuo esiin ainakin kerran jo vallitsevan jäsenyyden, Euroopan unionissa. Halonen käyttää aktiivisesti presidentti Ahtisaaren tavoin todellisuuden rakennetta muokkaavia argumentteja, jotka ilmenivät ”mallin ja ”vastamallin” hyödyntämisenä.

Presidentti Halonen näkee Naton eräänlaisena ”vastamallina”, joka edustaa sotilaallista toimintaa, jolle ei edes ole absoluuttista mandaattia tai hyväksyntää. Tämän Naton luoman vastamallin ”mallina” toimii Halosella aina Yhdistyneet kansakunnat ja sen rauhaa

ja turvallisuutta vaaliva eetos. Lisäksi presidentti Halonen tuo esiin tässäkin yhteydessä sen, miten hänen mielipiteensä pohjautuu Suomen kansan ja muidenkin eurooppalaisten yhtenevään mielipiteeseen. Havaittavissa kuitenkin on presidentti Halosen oma vahva tulkinta, jonka hän osittain kätkee asiantuntijoiden mielipiteiden taustalle toteamalla, miten Yhdysvallat ja sen liittolaiset toimivat vastoin kansainvälistä oikeutta. Tässäkään yhteydessä hän ei kuitenkaan mainitse Natoa, vaan tyytyy nimeämään Naton suurimmat jäsenmaat.

Läpi linjan Haloselle YK näyttäyty todellisena ”mallina” ja Nato sen sotaiana ”vastamallina”, oli puheen foorumi tai konteksti sitten virallinen tai epävirallisempi. Tästä konkreettisen esimerkkinä jo analyysi osassa esittelemäni lausunto. Hänen linjansa säilyy myös hyvin samanlaisena, oli sitten kyseessä virkauran aikainen tai jälkeinen konteksti, vaikka toki virkauran aikaiset kannanotot ovat virallisempaan ”kaapuun” verhotuja.

Presidentti Halonen ei käyttänyt lainkaan kvasilogoisuuteen perustuvia argumentteja eikä hän käyttänyt dramatisetiseen pentadiin perustuvia retorisia keinoja. Kuitenkin identifioimiseen perustuvia retorisia keinoja Halonen käytti jonkin verran, mutta ei kuitenkaan läheskään niin paljon kuin hänen edeltäjänsä presidentti Ahtisaari. Identifiointia presidentti Halonen käyttää sitomaan oman näkemyksensä koko kansan näkemykseksi ja täten oikeaksi tavaksi toimia ja ajatella.

Lisäksi Halonen käyttää samaa identifiointimenetelmää puhuessaan muista Euroopan unionin jäsenvaltioita, jotka eivät kuulu Nato-jäsenyyden piiriin. Identifikaation osalta presidentti Halonen laskee itsensä yhdeksi kansalaiseksi ja toimijaksi muiden suomalaisten ihmisten ja tahojen joukkoon, jossa me kaikki toimimme horisontaalisesti yhteisen edun ja tavoitteiden eteen.

Presidentti Halonen ei käytä juurikaan metaforia mutta tämän materiaalin pohjalta on kuitenkin havaittavissa, että hänen tyyliinsä pysyy samanlaisen myös tämän retorisen keinon osalta. Metaforatkin ilmaisevat tietyn Nato-kielteisyyden tai ainakin ajatuksen siitä, että asiat eivät ainakaan paranisi verrattuna nykyhetkeen.

Presidentti Halonen harjoitti myös hyvin monipuolista argumentointia käyttäen erilaisia retorisia keinoja. Virkaurallaan presidentti Halonen käytti taitavasti hyväkseen turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon painotuksia linkittäen kaikkien suomalaisten tahojen mielipiteet yhtenäiseksi. Halosen argumentoinnista ja retoristen keinojen käyttötavoista nousee vahvasti esiin eräänlainen rauhan rakentamisen eetos, joka pyrkii välttämään sotilaallisia konflikteja sekä interventioita. Kuitenkin rivien välistä on havaittavissa, miten presidentti Halosen Nato-myönteisyys ei ole kasvanut 2000-luvulla samaa tahtia turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon muuttumisen aikana.

Vaikka tasavallan presidentti Halosen virkakaudella julkaistut selonteot korostavat jokin vahvaa merkitystä rauhan, vakauden ja turvallisuuden luojana tuo tasavallan presidentti Halonen toistuvasti esiin myös paheksunnan Yhdysvaltojen ja sen liittolaisten toiminta kohtaa esimerkiksi Irakissa. Tämä on suora kannanotto Naton toiminnan laatuun kohtaan, koska merkittäviä Naton jäsenmaita ovat nimenomaan edellä mainitut kumppanit. Tasavallan presidentti Halonen näkee Naton pikemminkin epävakauttajana ja konfliktien aiheuttajana kuin vakauttajana ja turvaa tuovana voimana kriisialueille. Tämä on vahvasti selontekojen linjausta ja henkeä vastaan, jonka tasavallan presidentti Halonen tuo kuitenkin esiin virkakautensa aikana monessakin yhteydessä. Vuoden 2009 selonteko on hyvin Nato-myönteinen ja siinä mainitaan jo kansanäänestyksen pitäminen liittyen Natoon. Muutenkin siinä tuodaan esiin positiivisia Aspekteja, jotka syntyisivät Nato-jäsenyyden myötä. Kuitenkaan Halonen ei tuo näitä selonteon näkökulmia lainkaan esille vaan pitäytyy korostetusti vain Nato-jäsenyyden kieltävässä kannassa.

Virassa olevan tasavallan presidentti Niinistön virkauran aikana on tähän mennessä julkaistu yksi selonteko. Tuorein vuonna 2012 julkaistu turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko korostaa edelleen kansainvälistä avoimuuteen perustuvaa yhteistyötä, joka on sidottu kansainväliseen oikeuteen. Tämä aspekti nähdään eritoten Suomen turvallisuutta parantavana tekijänä myös Venäjän osalta, jonka toivotaan integroituvan osaksi Eurooppaa ja Euroopan unionin yhteistyötä yhä vahvemmin. (Puolustusministeriö 2012, 11.) Myös Euroopan unionin roolia korostetaan turvallisuuspoliittisena toimijana ehkä aiempaa enemmän. Muutenkin juuri Euroopan unionin merkitys nähdään tärkeänä oikeastaan kaikilla ulkopolitiikan lohkoilla. Myös Pohjoista ulottuvuutta korostetaan puhuttaessa turvallisuus- ja puolustuspolitiikasta. Muut Pohjoismaat nähdään tär-

keinä kumppaneina yhteistoiminnallisesti sekä jopa yhteismateriaalihankintojen kannalta. (ibid. 2012, 12.)

Selonteossa nostetaan esiin myös Pohjois-Amerikan ja Euroopan transatlanttinen yhteys eritoten Natoon liittyen, sekä sen myötä tuleva turvallisuutta tasapainottava vaikutus. Kriisinhallintaoperaatioihin osallistuminen koetaan Suomen kannalta tärkeänä ja luontevana, Suomen aseman kannalta suhteessa muihin Euroopan valtioihin. (ibid. 2012, 13.) Kuitenkin selonteko toteaa vahvasti myös sen, miten Suomen tulee tulevaisuudessakin huolehtia omasta puolustusvalmiudestaan sekä ennen kaikkea kehittää sitä aina aikakauden vaatimalla tavalla. Erityisen vahvasti korostetaan sitä, miten Suomi ei kuulu mihinkään sotilasliittoon ja juuri siksi onkin syytä huolehtia puolustuskyvyn ylläpitämisestä siten, että se on myös kansainvälisesti yhteensopivaa. Myös puolustusvoimien kiinteyttäminen aikakauden vaatimiin olosuhteisiin saa paljon huomiota, unohtamatta kuitenkin kansainvälistä yhteistyön kontekstia. (ibid. 2012, 15–16.) Tuorein selonteko korostaa Suomen omaa roolia puolustuksellisesti, tiedostaen kuitenkin sen, että kansainvälisyyden ja yhteistyön eetos on ehdoton edellytys uskottavalla puolustukselle.

Tasavallan presidentti Niinistö käytti ahkerimmin tarkastelujakson presidenteistä todellisuuden rakenteeseen perustuvaa argumentointia juuri syy-seuraus-mekanismien osalta. Ehkä kaikista oleellisista taustateemoista Niinistön argumentoinnissa ja retoriikassa on halu saada aikaan rehtiä ja avointa keskustelua Natosta ja sen mukana tulevista mahdollisista negatiivisista ja positiivisista ominaisuuksista. Poiketen edeltäjistään presidentti Niinistö pyrkii korostamaan ”syytä” eli olisi vihdoin aika avoimeen ja kumpaakin kantaa kunnioittavaan keskusteluun. Tässä yhteydessä ”seurauksena” näyttäytyy mahdollinen Nato-jäsenyys tai joku toinen vaihtoehto. Joka tapauksessa tasavallan presidentti Niinistön mielestä on pakko alkaa ainakin keskustella Natosta, oli se sitten kuinka hankalaa tahansa.

Presidentti Niinistö ei käyttänyt argumentoinnissa lainkaan todellisuuden rakennetta muokkaavia argumentteja, mikä poikkesi hänen kahdesta edeltäjästään. Kuitenkin kvasiloogisuuteen perustuvia argumentointikeinoja tasavallan presidentti Niinistö käytti melko ahkerasti, presidentti Ahtisaaren tavoin. Presidentti Niinistö perusti kvasiloogisen argumentointinsa eräänlaiseen aikakausilla matkaamiseen. Hän siis ammensi viisautta

menneisyydestä todeten sen olevan vielä nykyäänkin validia ja toimivaa. Olivatpa olosuhteet mitkä tahansa, Suomi purjehtii aina itselleen sopivaan suuntaan. Tällainen vertailu historian, nykyhetken ja osin tulevaisuudenkin välillä mahdollistaa Suomen kannalta toimivien perusarvojen viemisen aikakaudelta toiselle, luoden samalla pysyvää omaa linjaa ja itsenäistä eetosta koko kansakunnalle.

Presidentti Niinistö hyödynsi myös retorisia keinoja jotka perustuivat niin kutsuttuun dramatiseseen pentadiin. Retoristen keinojen osalta jatkuu hyvin samanlainen teema kuin argumentoinninkin osalta; Tasavallan presidentti Niinistö korostaa juuri Suomen omaa toimijuutta sekä eritoten sitä, miten Suomen, ja vain Suomen, on itse päätettävä toimistaan aina vallitsevan aikakauden kulloinkin vaatimalla tavalla. Niinistö korostaa tarkastelujakson presidenteistä kaikista vahvimmin juuri Suomen omaa päätösvaltaa kaikilla eteen tulevilla aikakausilla.

Tämä tulkinta tai määrittely ei sulje Nato-jäsenyyttä tai muutakaan yhteistyötä pois vaan pikemminkin vain korostaa dramatismin elementtien kautta sitä miten ”me” itse päättämme Nato-jäsenyydestä. Tasavallan Presidentti Niinistö ei käyttänyt edeltäjiensä tavoin identifikaatiota hyväkseen lainkaan, mutta puolestaan metaforia hän käytti tarkastelujakson presidenteistä ahkerimmin.

Metaforien osalta toistuu sama linja kuin aiemminkin: Suomen on valittava itsenäisesti oma suuntansa sekä oltava tarvittaessa olosuhteiden muuttuessa kykeneväinen muuttamaan sitä hyvinkin rivakasti. Tässä yhteydessä tasavallan presidentti Niinistö korostaa presidentin vastuuta luontometaforan kautta, toimimisella koko kansakunnan ”kipparina”, joka ohjaa Suomen olosuhteista riippumatta tyyneen turvasatamaan. Myös metaforien osalta toistuu vaatimus avoimesta Nato-keskustelusta vailla ennakoasenteita tai ”poteroita”. Oikeastaan tasavallan presidentti purkaa Natoa eräänlaisena hirviönä kuvaavan metaforan ja korostaa sitä miten tällainen ajattelu ei johda mihinkään uuteen ja toimivaan.

Presidentti Niinistö käyttää painajaismetaforia hyvin moniulotteisesti tuomalla esiin myös jatkuvan vastuun itsestä ja siitä, miten missään olosuhteissa emme voi ruveta ”vapaaamatkustajiksi”. Meidän on aina kannettava loppujen lopuksi vastuu puolustukses-

tamme, olimme osa jotain suurempaa yhteistyötahoa tai ei. Huomionarvoista lienee myös se, että tasavallan presidentti Niinistö lanseerasi kesällä 2013 niin kutsutun Kultaranta-keskustelutilaisuuden, joka pidettiin toistamiseen kesäkuussa 2014. Tämän keskustelutilaisuuden koko ideologia on ollut viedä tasavallan presidentin viestiä avoimudesta ja ennakoasenteista luopumisesta, syvemmälle koko yhteiskuntaan. Luonnollisesti tämä keskustelutilaisuus on myös tarjonnut hyvän foorumin myös itse tasavallan presidentille puhua niin paikalla oleville kutsuvieraille, jotka muodostavat erityisyleisön, kuin television kautta laajemmin universaalisti koko Suomen kansalle.

Tuorein vuonna 2012 ilmestynyt turvallisuus- ja puoluepoliittinen selonteko kietoutuu tasavallan presidentin esittämään teemaan siitä, miten Suomen on pystyttävä aina huolehtimaan itsenäisesti omasta puolustuksestamme. Selonteossa korostetaan puolustusvoimien kehittämistä, jotta edellä mainittu toiminta olisi mahdollista. Tasavallan presidentti Niinistö seuraa siis hyvin tarkasti selonteon viitoittamaa tietä korostamalla sitä, miten kaikki mahdollisuudet kannattaa pitää auki, kuitenkin säilyttäen Suomen oma puolustus vahvana ja uskottavana. Nato säilyy siis mahdollisuutena muiden joukossa ja sen jäsenyys ei ole mitenkään pois suljettua, jos tilanne niin vaatii. Tätä linjaa korostaa myös selonteko ohjeistamalla pitämään sotilaskaluston yhteensopivana Naton kanssa sekä osallistumalla kriisinhallintaoperaatioihin. Selonteko katsoo tulevaisuuteen toteamalla, että Suomen on myös tulevaisuudessa kyettävä turvaamaan oma puolustuksensa. Tätä teemaa tasavallan presidentti Niinistö toi useissa puheissaan hyvin vahvasti esille.

Tasavallan presidentti Niinistö nostaa esiin vahvasti myös keskustelun ja avoimemman ilmapiirin luomisesta liittyen mahdolliseen Nato-jäsenyyteen. Tätä teemaa ei luonnollisesti mainita turvallisuus- ja puolustuspoliittisessa selonteossa, vaikka toki sielläkin mainitaan kansainvälisen yhteistyön tarpeellisuus kaikilla tasoilla. Tavallaan tasavallan presidentti onkin ottanut eräänlaisen aktivoijan roolin juuri Nato-keskustelun tervehtytämisen kannalta, jättäen tavallaan itse Nato-jäsenyyden mahdollisuudeksi, jos tarve olosuhteiden muuttuessa näin vaatii, kuitenkin unohtamatta Suomen oman puolustuksen merkitystä kaiken ytimenä ja perustana. Voidaan todeta, että presidentti Niinistö on noudattanut tarkimmin selonteon sisältöä retoriikassaan, kun taas presidentit Ahtisaari ja Halonen ovat tehneet painotuksia tai jopa pienenisiä irtiottoja haluamaansa suuntaan.

Haluan vielä lopuksi tehdä eräänlaisen yleiskatsauksen siihen miten eri argumentaatio tekniikat sekä retoriset keinot asettuivat määrällisesti toisiinsa, kun katsotaan tarkastelujakson presidenttejä samanaikaisesti. Kuten jo edellä havaitsimme, oli presidenttien välillä isojakin eroja puhuttaessa erilaisten keinojen ja tekniikoiden käytössä. Kuitenkin kokonaisuutta ajatellen kaikkia argumentaatiotekniikoita käytettiin lähes yhtä paljon, poikkeuksena ainoastaan dissosiativiset keinot, jotka jäivät vähäisiksi. Myös erilaisten retoristen keinojen osalta voidaan todeta, että niitä käytettiin metaforat mukaan lukien määrällisesti hyvin tasapuolisesti. Toisin sanoen vaikka jokainen presidentti käytti itsensä ja kulloisenkin tilanteen kannalta sopivia keinoja ja tekniikoita, niin silti ne olivat kokonaisuudessaan hyvin tasapuolisesti edustettuina.

5 Pohdinta

Presidenttien puheiden ja kannanottojen tarkastelu valitsemieni teorioiden pohjalta oli mielestäni hyvin hedelmällistä ja osin yllätyksellistäkin. Alkuperäinen ajatukseni vahvistui entisestään tutkimukseni aikana hyvinkin paljon ja sen sisältä löytyi lukuisia uusia nyansseja, jotka oli tarpeellista ottaa huomioon. Kaikki tarkastelujaksolle osuneet presidentit tarjosivat jokainen hyvin erilaisen tavan argumentoida sekä käyttää retorisia keinoja hyväkseen.

Jokainen presidenteistä otti kantaa Nato-kysymykseen omalla tavallaan, ja oli mielenkiintoista nähdä miten jokainen on onnistunut jättämään omanlaisensa jäljen käynnissä olevaan Nato-keskusteluun. Myös mahdollisen Nato-jäsenyyden syyt ja seurauksetkin nostettiin vahvasti esiin, unohtamatta sitä mitä tapahtuu jos Suomi ei liity osaksi Natoa. Mielenkiintoista oli huomata, että vaikka kaikilla tarkastelujakson presidenteillä on ollut ja tulee olemaan halu toimi koko Suomen parhaaksi, niin silti tämän saavuttamiseksi käytetään toisistaan näinkin poikkeavaa argumentaatiota ja retoristen keinojen painotusta.

Vaikka turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko määrittelee virassa olevan presidentin käyttämälle argumentoinnille ja retoriikalle tietynlaisen raamituksen, havaittavissa oli, miten jokainen presidentti pystyi tuomaan esiin omaa henkilökohtaista näkemystään ainakin painotusten avulla. Huomionarvoista on myös, että vaikka presidenttien puheiden foorumit poikkesivat välillä paljonkin toisistaan, silti tietty ydinäkemys puolustus- ja turvallisuuspolitiikasta oli yhtäläinen.

Vaikka Nato-keskustelu on jatkunut meillä Suomessa jo useita vuosikymmeniä ja on juuri nyt ehkä kiihkeämpää kuin koskaan aikaisemmin, lopullinen päätös mahdollisesta Nato-jäsenyyden hakemisesta on vielä täysin avoinna. Kuitenkin ympärillä tapahtuvat konfliktit ja geopolitiittiset muutokset aiheuttavat tietynlaista painetta olla ajan hermolla erityisesti turvallisuus- ja puolustuspoliittisesti.

Varmasti viimeaikaiset tapahtumat Ukrainassa sekä Venäjän aktivoitumin sotilaallisesti lisäävät entisestään kysymyksiä siitä mikä olisi Suomen kannalta se oikea suunta, ja eritoten, mikä olisi oikea marssijärjestys tähän suuntaan kuljettaessa. Luonnollisesti

kysymys ei kuitenkaan ole pelkästään turvallisuus- ja puolustuspoliittisesta aspektista vaan kyseessä on monikerroksinen asetelma, johon liittyvät tiukasti niin talous kuin geopoliittisetkin tekijät.

Mielenkiintoista on myös se, miten osa presidenttien argumenteista ja retoriikasta asetuu tällä hetkellä täysin uudenlaiseen valoon, vaikka ne eivät ole kovinkaan kaukaa historiasta. Tämä kertoo mielestäni siitä, miten nopeasti maailma muuttuu ja millä tavalla asetelmat saattavat kääntyä lähestulkoon päinvastaisiksi. Tällä viitataan esimerkiksi argumentaatioon ja retoriikkaan Venäjän ja Yhdysvaltojen paikoista maailmanjärjestyksessä aiemmin 2000-luvulla.

Tietenkään itseni ei ole soveliasta ottaa mitään kantaa siihen, mikä kanta tai painotus on minun omasta mielestäni meidän kaikkien kannalta se sopivin, vaan pikemminkin totean, kuinka monitasoisesta asiasta onkaan kysymys. Tämä käy ilmi myös tuoreimmasta turvallisuuspoliittisesta selonteosta, jossa jätetään kaikki kansainväliset yhteistyömuodot mahdollisiksi kuitenkin unohtamatta Suomen oman puolustuksen kehittämistä.

Suomessa vallitsee eräänlainen jaettu halu sekä kansainvälistyä vahvasti että ylläpitää ja kehittää kansallisia resursseja. Tilannetta höystää eräänlainen seesteisyyden ja maltillisuuden eetos, joka kumpuaa osaltaan kansakuntamme historiasta. Näkemykseni mukaan juuri presidenttien käyttämien metaforien kohdalla ilmeni kaikista ”alastomimmillaan” se, mitä kukin ajattelee henkilökohtaisesti mahdollisesta Nato-jäsenyydestä tai siihen liittyvistä teemoista.

Uskon, että tämä aihepiiri voisi tarjota tulevaisuudessa paljon uusia mielekkäitä tutkimuskysymyksiä, joihin voisin palata vielä tulevaisuudessa, mikäli tällainen mahdollisuus joskus tarjoutuu. Mahdollinen Nato-jäsenyys olisi kuitenkin Suomen kannalta yhtä merkittävä kysymys kuin 1990-luvulla toteutunut Euroopan unionin jäsenyys. Siksi uskonkin, että tämä teema ja konteksti tulevat olemaan jatkossakin hyvin vahvasti esillä niin mediassa kuin virallisemmissakin yhteyksissä. Tämän perusteella lienee selvää, että myös presidentillä on mahdollisuus vaikuttaa erityyppisillä argumenteilla tai retorisilla keinoilla siihen, millaisena itse Nato ja sen mahdollinen jäsenyys tulevat näyttäytymään kansalaisille.

6 Lähteet

- Burke, Kenneth (1945): *A Grammar of Motives*. Prentice-Hall, New York.
- Burke, Kenneth (1950): *A Rhetoric of Motives*. Prentice-Hall, New York.
- Burke, Kenneth (1969): *Grammar of Motives*. University of California Press; Berkeley. (1992 reprint).
- Kakkuri-Knuuttila, Marja-Liisa (toim.) (2007): *Argumentti ja kritiikki. Lukemisen, keskustelun ja vakuuttamisen taidot*. Helsinki: Gaudeamus
- Kivinen, Olli (2007): *Nato ilman tunteilua*. Suomen Atlantti-seura. Taloustieto Oy. Yliopistopaino.
- Kuusisto, Riikka (1995): *Oikeutettu sota ja hullu tappaja. Persianlahden sota läntisten suurvaltajohtajien retoriikassa*. *Kosmopolis* 25:2, 19–35.
- Kuusisto, Riikka (1996): *Sodan retoriikasta – Persianlahden ja Bosnian konfliktit läntisten suurvaltajohtajien lausunnoissa*. Teoksessa Palonen, Kari & Summa, Hilikka toim. *Pelkkää retoriikkaa* s. 267–288. Tampere: Vastapaino.
- Kuusisto, Riikka (1998): *Oikeutettu sota ja julma teurastus? läntisten suurvaltajohtajien sotaretoriikkaa Persianlahdella ja Bosniassa*. Helsinki: Like
- Lehtilä, Hannu (2012): *Tarja Halonen – paremman maailman puolesta*. Helsinki: Tammi.
- Limnell, Jarno (2009): *Suomen uhkakuva politiikka 2000-luvun alussa*. Maanpuolustuskorkeakoulu. Strategian laitos, Julkaisusarja 1. Helsinki: Edista Prima Oy.
- Merikallio, Katri & Ruokanen, Tapani (2009): *Matkalla – Martti Ahtisaaren tarina*. Helsinki: Otava.
- Palonen, Kari (1988): *Tekstistä politiikkaan: johdatusta tulkintataitoon*. Tampere: Vastapaino.
- Palonen, Kari – Summa, Hilikka (1998): *Johdanto: Retorinen käänne? – Kari Palonen & Hilikka Summa (toim.), Pelkkää retoriikkaa. Poliitiikan ja tutkimuksen retoriikat* s. 7-19. Tampere: Vastapaino.
- Perelman, Chaim (1996): *Retoriikan valtakunta*. Suom. Leevi Lehto. Tampere: Vastapaino

Puolustusministeriö (1995): Suomen turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko 1995-tiivistelmä. Valtioneuvosto selonteko VNS 1/1995. Helsinki.

Puolustusministeriö (1997): Suomen turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko 1997. Valtioneuvosto selonteko VNS 1/1997. Helsinki.

Puolustusministeriö (2001): Suomen turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko 2001. Valtioneuvosto selonteko VNS 2/2001. Helsinki.

Puolustusministeriö (2004): Suomen turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko 2004. Valtioneuvosto selonteko VNS 6/2004. Helsinki.

Puolustusministeriö (2009): Suomen turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko 2009. Valtioneuvosto selonteko VNS x/2009. Helsinki.

Puolustusministeriö (2012): Suomen turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko 2012. Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 5/2012. Helsinki.

Summa, Hilikka (1996): Kolme näkökulmaa uuteen retoriikkaan: Burke, Perelman ja Toulmin retoriikan kunnianpalautus. – Kari Palonen & Hilikka Summa (toim.) Pelkkää retoriikkaa: tutkimuksen ja politiikan retoriikat s. 51–83. Tampere:Vastapaino.

Summa, Hilikka (1998): Kolme näkökulmaa uuteen retoriikkaan: Burke, Perelman ja Toulmin retoriikan kunnianpalautus. – Kari Palonen & Hilikka Summa (toim.) Pelkkää retoriikkaa: tutkimuksen ja politiikan retoriikat s. 51–84. Tampere:Vastapaino.

Sähköiset lähteet

Ahtisaari (2003): Nato-jäsenyys Suomettumisen loppu. Uutinen 13.12.2003, MTV3 www-sivut. (Viitattu 23.10.2014). Saatavilla

[http://www.mtv3.fi/uutiset/arkisto.shtml/arkistot/kotimaa/2003/12/198797\)mtv3.fi](http://www.mtv3.fi/uutiset/arkisto.shtml/arkistot/kotimaa/2003/12/198797)mtv3.fi)

Ahtisaari (2010): Nato ei ole uhka Venäjälle. Uutinen 18.12.2010, Ylen www-sivut. (Viitattu 10.9.2014). Saatavilla

http://yle.fi/uutiset/ahtisaari_nato_ei_ole_uhka_venajalle/5689027

Kivenheimo, Pirkka (2002): Ahtisaari patistaa Suomea Natoon. Uutinen 25.11.2002, Turun Sanomien www-sivut. (Viitattu 13.10.2014). Saatavilla

<http://www.ts.fi/erikoissivut/sakyla/1073873394/Ahtisaari+patistaa+Suomea+Natoon>

Kuhta, Kari (2011): Halonen ja Stubb eri linjoilla Naton Libya-operaatiosta. Uutinen 24.8.2011. Helsingin sanomat. (Viitattu 13.9.2014) Saatavilla <http://www.hs.fi/paivanlehti/arkisto/Halonen+ja+Stubb+eri+linjoilla+Naton+Libya-operaatiosta/aaHS20110824SI2UL02hg>

Lakoff, George(2005): Moral politics. Luento 17.10.2005, Youtube. (Viitattu 28.9.2014). Saatavilla <https://www.youtube.com/watch?v=5f9R9MtkpqM#aid=P-19ETHxtEU>

Martti Ahtisaari(2014): Suomen paikka on Natossa. Uutinen 11.4.2014. Nykypäivä www-sivut. (Viitattu 18.10.2014). Saatavilla <http://www.nykypaiva.fi/article/suomen-paikka-on-natossa/>

Niinistö(2013): Nato voisi suojella kyberuhalta. Uutinen 17.6.2013, Ylen www-sivut. (Viitattu 05.10.2014). Saatavilla http://yle.fi/uutiset/ninisto_nato_voisi_suojella_kyberuhalta/6693285

Presidentti Martti Ahtisaari(2007) : Nato-optio on illuusio. Luento 23.11.2007, Jyväskylän yliopiston www-sivut. (Viitattu 25.10.2014). Saatavilla <https://www.jyu.fi/ajankohtaista/arkisto/2007/11/tiedote-2009-09-11-01-54-51-630047>

Sauli Niinistö(2011): Jos eurooppalainen yhteistyö ei riitä, Nato nousee keskusteluun. Uutinen 12.11.2011, Helsingin Sanomat www-sivut. (Viitattu 24.9.2014). Saatavilla <http://www.hs.fi/politiikka/a1305549222164>

Summanen, Reino (2013). Sauli Niinistö: Nato-aidan päällä on aika hyvä olla. Uutinen 27.8.2013, Verkkouutiset www-sivut. (Viitattu 18.10.2014). Saatavilla www.verkkouutiset.fi/politiikka/presidentti%20niinisto%20nato%20suurlahettilaskokou-s-7376

Suomen tasavallan presidentti (1994): tasavallan presidentti Martti Ahtisaaren puhe ”Suomen kansainvälinen asema 1990-luvulla” UKK-seminaarissa 03.09.1994. Suomen tasavallan presidentin www-sivut. (Viitattu 05.12.2014). Saatavilla: <http://www.presidentti.fi/ahtisaari/puheet/P9409.UK.html>

Suomen tasavallan presidentti (1996): tasavallan presidentti Martti Ahtisaaren puhe ETYJ-huippukokouksessa Lissabonissa 02.12.1996. Suomen tasavallan presidentti www-sivut.(Viitattu 05.12.2014). Saatavilla <http://www.presidentti.fi/ahtisaari/puheet-1996/lissu.htm>

Suomen tasavallan presidentti (1996): tasavallan presidentti Martti Ahtisaaren puhe ”Suomen turvallisuuspoliittinen tie” Keski-Suomen henkisen maanpuolustus liiton 30-vuotisjuhlassa Keuruulla 18.12.1996. Suomen tasavallan presidentin www-sivut. (Viitattu 05.12.2014) Saatavilla: <http://www.presidentti.fi/ahtisaari/puheet-1996/P961201.KES.html>

Suomen tasavallan presidentti (1997): tasavallan presidentti Martti Ahtisaaren puhe ”Kansalaisuus ja turvallisuus globaalina aikakautena” Alkio-opistolla 10.06.1997. Suomen tasavallan presidentin www-sivut. (Viitattu 5.12.2014). Saatavilla: <http://www.presidentti.fi/ahtisaari/puheet-1996/P970605.alkiosu.html>

Suomen tasavallan presidentti (1999): tasavallan presidentti Martti Ahtisaaren puhe ”Turvallisuuspoliittisen tilanteen tarkastelua” maanpuolustuskurssiyhdistyksen kokouksessa Helsingin yliopistolla 13.4.1999. Suomen tasavallan presidentin www-sivut. (Viitattu 5.12.2014). Saatavilla <http://www.presidentti.fi/ahtisaari/puheet-1999/P990413.maanpsu.html>

Suomen tasavallan presidentti (2000): tasavallan presidentti Tarja Halosen puhe eduskunnassa 1.3.2000. Suomen tasavallan presidentti www-sivut. (Viitattu 12.10.2014). Saatavilla <http://www.presidentti.fi/halonen/puplic/default73c6-2.html?contentid=173566&nodeid=41417&contentlan=1&culture=fi-FI>

Suomen tasavallan presidentti(2003): tasavallan presidentti Tarja Halosen puhe valtipäivien avajaisissa Eduskunnassa 26.3.2003. Suomen tasavallan presidentti www-sivut. (Viitattu 13.10.2014). Saatavilla <http://www.presidentti.fi/halonen/Public/defaultaece-2.html?contentid=174142&nobeid=41417&contentlan=1&culture=fi-FI>

Suomen tasavallan presidentti (2011): tasavallan presidentti Tarja Halosen uudenvuodenpuhe 1.1.2011. Suomen tasavallan presidentti www-sivut. (Viitattu 15.9.2014). Saatavilla <http://www.presidentti.fi/halonen/puplic/defaultst9a21-2.html?contentid=209436&nodeid=41417&contentlan=1&culture=fi-FI>

Suomen tasavallan presidentti (2013): tasavallan presidentti Sauli Niinistön puhe suurlähettiläskokouksessa 27.8.2013. Suomen tasavallan presidentti www-sivut. (Viitattu 13.3.2014). Saatavilla

www.president.fi/public/default.aspx?contentid=282407&nodeid=44810&contentlan=1&culture=fi-FI

Tasavallan presidentti Sauli Niinistö (2013): Kultaranta-keskustelut. Ulko- ja turvallisuuspolitiikka keskustelut 16.6.2013, Yle-areena. (Viitattu 14.9.2014) Saatavilla

<https://www.arena.yle.fi/tv/19>

Tasavallan presidentti Sauli Niinistö (2014): Kultaranta-keskustelut (2014). Ulko- ja turvallisuuspolitiikka keskustelut 08.06.2014, Yle-areena. (Viitattu 15.9.2014) Saatavilla

<http://arena.yle.fi/tv/2299845>

Vento, Heikki (2013). Halonen väitteli kokoomuksen kanssa ulkopolitiikasta. Uutinen 17.7.2013, Suomen Kuvalehden www-sivut. (Viitattu 10.9.2014). Saatavilla

<http://www.suomenkuvalehti.fi/jutut/kotimaa/halonen-vaitteli-kokoomuksen-kanssa-ulkopolitiikasta>